TUHFETÜ'L-UŞŞÂKİYYE

Abdullah Salahaddin UŞŞÂKÎ

Mütercim

Abdurrahman Sâmi Niyâzî

تحفة العشاق

تحفة العشاقية

TUHFETÜ'L-UŞŞÂKIYYE

Abdullah Salahaddin Uşşâkî

Tercüme Eden

Abdurrahman Sâmi Niyâzî

Hazırlayanlar

Ahmet Güren – Necmi Atik – Dr. Tayfun Yörük

Antalya 2019

TUHFETÜ'L-UŞŞÂKIYYE

Hz. Pîr Hüsâmeddin Uşşâkî

Kuddise Sırruhu Hazretlerine Mensûb Olan

Tarîkat-ı Aliyye-i Uşşâkîyye'nin

Usûl-i Âdâbı

Beyânındadır

Ecille-i Meşâyih-ı Tarîkat-i Aliyye-i Uşşâkıyye'den Mazhar-ı Feyz Pîr Eş-Şeyh Abdullah Salâhaddîn Uşşâkî Hazretlerinin

Tuhfetü'l-Uşşâkîn Eserinin Tercümesidir

Mütercimi:

Kasımpaşada Yahya Kethüda Zâviyesi Post-nişîni Mağnisalı Kadızâde Abdurrahman Sâmi Niyâzî

Sene

1344

TUHFETÜ'L-UŞŞÂKIYYE

Ecille-i

Meşâyıh-ı Tarîkat-i Uşşâkıyye'den

Abdullah Salâhaddîn Uşşâkî Hazretlerinin Âdâb-ı

Tarîkat-ı Uşşâkıyye Risâlesi'nin Tercümesi

Mütercimi

Yemen Kadısı Merhûm Mağnisa'lı

Mehmed Âsım Efendizâde, Kasımpaşa'da

Yahyâ Kethüdâ Dergâhı Post-nişîni

Abdurrahmân Sâmi

Sene

1343

İÇİNDEKİLER

ÖNSÖZ 1

BİRİNCİ BÂB 4

1. Fasıl: Sabah Namâzının Usûlü Beyânındadır 4

2. Fasıl: Öğle Namâzının Usûlü Beyânındadır 8

3. Fasıl: İkindi Namâzının Usûlü Beyânındadır. 9

4. Fasıl: Tarîkat-ı Uşşâkıyye'de Akşam Namâzının Akabindeki Usûl Beyânındadır 12

5. Fasıl: Tarîkat-ı Aliyye-i Uşşâkıyye'de "Usûl-i Hamd" Beyânındadır 12

6. Fasıl: Tarîkat-ı Aliyye-i Uşşâkıyye'de Usûl-i Teheccüd Beyânındadır 14

7. Fasıl: Tarîkat-ı Aliyye-i Uşşâkıyye'de İkâmetle Salât Akabinde Tesbîhlerin Hey'eti Beyânındadır 15

İKİNCİ BAB 18

Gerek Tarîkat-ı Uşşâkıyye ve Gerekse Diğer Her Bir Tarîkatta Devâmı Lâzım Olan Nâfile Namâzlar Beyânındadır 18

1. Fasıl: İşrâk Namâzı Beyânındadır 18

2. Fasıl: Turuk-ı Aliyye Müntesiblerine Devâmı Lâzım Olan Duhâ Namâzı Beyânındadır 19

3. Fasıl: Turuk-ı Aliyye Müntesiblerine Devâmı Lâzım Olan Namâzlardan Biri de Evvâbîn Namâzıdır 19

4. Fasıl: Teheccüd Bedeli Namâzıdır ki: 19

5. Fasıl: Turuk-ı Aliyye Müntesiblerine Lâzım Olan Teheccüd Namâzı Beyânındadır 20

6. Fasıl: Şükr-i Vudû' Namâzı Beyânındadır 22

III. BÖLÜM: HÂTİMETÜ'L-KİTÂB 23

Umum Turuk-ı Aliyye Sâlikleri İçin Lâzım ve Ri'âyeti Mültezem Olan Âdâb ve Mesâil-i Müteferrika Beyânındadır 23

UYKUNUN VAKTİ 23

KELİME-İ TEVHÎD ZİKRİNE BAŞLANGIÇ 23

FÂTİHA ÇEKMEK 23

NAMÂZIN ARDINDAN FÂTİHA OKUMAK 23

MÜRŞİDE “SELÂMÜN ALEYKÜM” DEMEK 24
ŞEYHİN SÖZÜNE İTÂAT 24
MÜRŞİD ELİNDEN BIR ŞEY ALMAK 24
TEVHÎD VEYA HATM-İ HÂCEGÂN TERTÎBİ 24
HATM-İ HÂCEGÂN TERTİBİ 25
ŞEYHİNE TESLÎM OLMAK 25
TELKÎN OLUNMAYAN ESMÂYI ÇEKMEK 26
ESMÂNIN TEBEDDÜLÜ 26
RÜ’YÂ VE VÂKIA 26
ŞEYHİN İRÂDESİNDE İFNÂ OLMAK 26
EMÂNETLERİN TEVDÎİ 26
ŞEYHİN SÖZÜ EBEVEYNİN SÖZÜNDEN ÖNCE GELİR 27
ŞEYHTEN DUÂ TALEB ETMEMEK 27
EVLİLİK 27
İNSANLARDAN BİR ŞEY BEKLEMEMEK 27
İSTİKÂMET ÜZERE OLMAK 27
KENDİNDE BİR HÂL GÖRMEMEK 28
DÜNYÂ EHLİNİN MALINDA GÖZÜ OLMAMAK 28
DAİMÎ ZİKİRDE OLMAK 28
CEHRÎ ZİKİR - HAFÎ ZİKİR 28
TARÎKAT MÜNKİRLERİ İLE OTURMAMAK 30
İŞÂRÎ İLİM İBÂREDEN TAHSÎL EDİLMEZ 30
TEVHÎD'İN MERTEBELERİ 31
HÂLKIN NAZARINDAN UZAK KALMAK 32
KİMSEYİ HAKÎR GÖRMEMEK 33
SEYR-İ SÜLÛKUN ŞARTLARI 33
SOFRA ÂDABI 34
DÖRT EDEBLE EDEBLENMEK 35
ÜMÎD VE KORKU 35

SÂLİKE MEDÎH VE ZEM MÜSÂVÎDİR 36
TEVÂZU VE KİBİR 36
TEHECCÜD NAMÂZI 37
RİYÂSET DERDİNE DÜŞMEMEK 38
EVLİYÂULLAHIN HÂLLERİ AKIL TAVRININ ÖTESİNDEDİR 38
SÂLİK CÖMERT OLMALIDIR 39
SEMÂ' ETMEK 40
SÂLİK DÜNYÂDA YOLCU GİBİ OLMALIDIR 40
VELÂYET DERECELERİNDE YER ALMAK 40
İRŞÂD MAKÂMININ ALÂMETLERİ 41
GAVS; DÖRTLER; YEDİLER; KIRKLAR; YETMİŞLER; ÜÇYÜZLER 41
SÂLİKİN ALLAH KATINDAKİ YERİ 43
KİTÂB VE SÜNNETE İTTİBÂ 43
HIRKA, KEMER, TÂC-I ŞERÎF 44
KERÂMET 44
İYİLİĞİ BAŞA KAKMAMALIDIR 44
DÖRT TERK 45
KENDİNDE BİR VARLIK GÖRMEK 45
İBÂDETTE RİYÂ 46
ÖLMEDEN EVVEL ÖLMEK 46
MÜRŞİDİ SEVMENİN DERECESİ 46
İNSANLARIN KUSÛRLARINI ÖRTMEK 47
RAHMÂNÎ TEFEKKÜR 47
HÂLVETE GİRMEK 48
SÂLİKLERİN ŞEYH İLE MU'ÂYEDE USÛLÜ 49
SECCÂDE-NİŞÎNLÎK VE ŞEYHLİK İCÂZETİNDE USÛL 50
SÂLİKİN BİR BAŞKA ZÂVÎYEYİ ZİYÂRETİ 51
IV. BÖLÜM: (MÜTİMME) 53
BİRİNCİ (MÜTİMME) "TÂC-I ŞERÎF RUMÛZÂTI" 53

İKİNCİ MÜTEMMİME “MÜRŞİD HAKKINDADIR” 54
MÜRŞİD-İ KÂMİLİN EVSÂFI 55
ÜÇÜNCÜ MÜTİMME “ŞEYH” ÜNVÂNINDADIR 56
DÖRDÜNCÜ MÜTİMME “POST” RUMÛZATI 57
BEŞİNCİ MÜTİMME “SIRR-I DEVRÂN” BEYÂNINDADIR 59
ALTINCI MÜTİMME “SIRR-I VAHDET-İ VÜCÛD BEYÂNINDADIR . 65
VAHDET-İ VÜCÛDU ANLAMADA DÜŞÜLEN HATÂLAR 66
VAHDET-İ VÜCÛDUN SIRLARI 71

ÖNSÖZ

Sâhibü'l-feyzi'l-bâki eş-Şeyh
Abdullah Selahâddin Uşşâkî kuddise sırruhu el-ıtlâkî Hazretlerinin
(Tuhfetü'l-Uşşâkiyye) Risâle-i Şerîfesi'nin Tercümesidir.
Li'ş-Şeyh Abdurrahman Sâmî

Bismillâhirrahmânirrahîm

Cemî-'i envâ-'i merâtibiyle râtib olan hamd ü senâ cümle âlemleri rubûbiyet-i âmme ve hâssa ve muhtassa ve zâhire ve bâtıne ile ikmâl ve itmâm buyuran Cenâb-ı Rabb-i Müte'âl'e mahsûs ve münhasırdır ki âlem-i ervâhta kâvabil-i ezelîye üzerine ifâzâ-i feyz-i rahmâniyle bahş-ı ervâh, âlem-i ecsâmda kisve-i cismiyye ile ervâh-ı mücerrede-yi şâkile-i rûhiyeleri hasebiyle zî eşbâh eyledi. Umûmu vücûd-ı âmm ile mevcûd husûsi in'âm-ı ikrâmla cûd ederek, ni'am-ı umûmî ve husûsîden mücâzâten ve mükâfâten münhasır olan yevm-i âhiretin sâhib ve mâliki ve mutasarrıf-ı tâmmı;

سَنَفْرُغُ لَكُمْ اَيُّهَا الثَّقَلَانِ

"Se-nefruğu leküm eyyühe's-sekalân", "*Ey insanlar ve cinler! Yakında size (hesâbınızı görmek için) yöneleceğiz!*" (Rahmân, 55/31) azametiyle zi'l-intikâm ve'l-ikrâmdır. O Zât-ı celîlü's-sıfât ki tâlib-i râh-ı hidâyet-i hakikî olanların mukaddime-i makâm-ı fark ubûdiyyetlerini;

اِيَّاكَ نَعْبُدُ

"İyyâke na'büdü", "*Ancak Sana ibâdet ederiz*" (Fâtiha, 1/5) nass-ı celîliyle esâs taalluk-i ibâdet-i makâm-ı farkiyyeti bildirdi. Farktan mükteseb olan düstûr nûr ile târîk-i cem-'i lâhuta sâlîk-i hakîkî olanları da;

وَاِيَّاكَ نَسْتَعينُ

"Ve iyyâke neste'în", "*Ancak Sen'den yardım dileriz*" (Fâtiha, 1/5) beyyine-i cemîlesiyle irşâd eyledi.

Tecellî-i nûr-i zâtî ve sıfâtî ve ef'âlî ve esmâ'î ve salevât-i selâm-ı daimîsi, habîb-i a'zam resûlümüz, tabîb-i akdem kulûbümüz, nebiyy-i hâtem makbûlümüz Muhammed Mustafa aleyhi's-salatü'l-evfâya mütecellî ola ki;

اِهْدِنَا

"İhdinâ" , "*Bizi hidâyete erdir*" (Fâtiha, 1/6) sırrıyla bizleri makâm-ı fark-ı ibâdet cem-'i sırr-ı vahdete onunla nâil eyledi. Makâm-ı farkla cem'i ancak;

الصِّرَاطَ الْمُسْتَقيمَ

"Es-sırâta'l-müstakîm" , "*Sırât-ı müstakîme (dosdoğru yola)*" (Fâtiha, 1/6) mansûsuyla tarîk-i vuslat olup muhtass-ı bi'l-in'âmi'l-ezelî olanlara inhisârında;

صِرَاطَ الَّذينَ اَنْعَمْتَ عَلَيْهِمْ

"Sırâtallezîne en'amte aleyhim" , "*Kendilerine ni'met verdiğin kimselerin yoluna*" (Fâtiha, 1/7) beyyinesiyle Rahîm ve Vehhâb olan Allahü zü'l-celâl'in fazl-ı ilâhîsi sâbıka-i inâyeti rabbânîsidir ki iş bu sırâtun mustakîm;

غَيْرِ الْمَغْضُوبِ

"Gayri'l-magdûbi" , "*Gazab edilmiş olanların*" (Fâtiha, 1/7) dışında olup tarîk-i mahbûbiyyettir

وَلَا الضَّآلّينَ

"Ve le'd-dâllîn" , "*ve dalâlete düşenlerin (yoluna) değil!*" (Fâtiha, 1/7) olup bu'uddan müberrâ kurbla mu'allâ tarîk-i mukarrabiyyettir. Tecellîyât-ı zâtiyye-i sâbıka kemâl-i iktidâ ile nevâl-i künh-i ihtidâya nâil

âl ve ashâb, etbâ’ ve ensâbın cümlesine de bi'l-vâsıta mütecellî ve feyz-i müntehâb mansıb ola. Âmin.

Ba’de-za iş bu tahrîri tasmîm olunan tafsilât-ı âtiye Tarîkat-ı Aliyye-i Uşşâkıyye sâliklerine Tuhfetü'l-Uşşâkîn [Âşıklara Hediyyeler] nâmıyla be-nâm olan kitâbım usûl-i Uşşâkîyye âdâb-ı erkân-ı tarîkat-ı aliyyesine müte’allik olan düstûrdan ibâret olup, iki bâbı ve bir hâtimeyi müştemildir.

İmdâd-ı feyz-i tahrîrde tevekkül ve i’timâdım ancak Cenâb-ı Rabbi'l-âlemînedir.

Birinci bâb; Tarîkat-ı Aliyye-i Uşşâkıyye'ye göre salavât-ı mefrûza da sâlik-i tarîkat olanların usûl-i âdâbı beyânındadır.

İkinci bâb; Her tarîka göre nâfile namâzların usûl-i âdâbı beyânındadır.

Kitabın hâtimesi de; Sâlik-i tarîkat için lâzım olan mesâil-i müteferrika beyânındadır.

BİRİNCİ BÂB

Tarîkat-ı Aliyye-i Uşşâkıyye'ye sâlik olanların farz namâzlarındaki âdâbı beyânındadır.

Bu bâb yedi fasıldan ibârettir.

1. Fasıl: Sabah Namâzının Usûlü Beyânındadır

Ey sâlik-i tarîk-i Uşşâkî! Ma’lûmun olsun ki sabah namâzını kılıp tesbihleri, duâsını îfâ ettikten sonra;

Evvelâ e’ûzü besmele ile Fâtiha-i Şerîfe'yi okursun.

Sonra yalnız besmele ile Sûre-i Bakara'nın âhirini,

لِلّٰهِ مَا فِى السَّمٰوَاتِ

“Lillâhi mâ fi’s-semâvâti” (Bakara, 284-286) âyetinden başlayıp âhirine kadar okursun.

Sonra besmele ile başlar Yâsin-i Şerîf'i tamâmiyle okursun.

Sonra Kasas sûresinden;

وَلَا تَدْعُ مَعَ اللّٰهِ اِلٰهًا اٰخَرَ لَا اِلٰهَ اِلَّا هُوَ كُلُّ شَیْءٍ هَالِكٌ اِلَّا وَجْهَهُ لَهُ الْحُكْمُ وَاِلَیْهِ تُرْجَعُونَ

"Ve lâ ted'u ma'allâhi ilâhen âhara lâ ilâhe illâ hüve külle şey'in hâlikün illâ vechehû lillâhi'l-hükmü ve ileyhi türce'ûn" (Kasas, 88) kadar okursun.

Sonra sûre-i Haşr'ın âhirini

یَا اَیُّهَا الَّذِینَ اٰمَنُوا اتَّقُوا اللّٰهَ

"Yâ eyyühellezîne âmenu't-tekullâhe" dan başlayıp bitirirsin.

Sonra 1 kere Nasr sûresini, 3 kere sûre-i İhlâs'ı, 1 kere sûre-i Felâk'ı, 1 kere sûre-i Nâs'ı, 1 kere Fâtiha-i Şerîfe'yi, sonra Elif-lâm-mim-müflihûna kadar sûre-i Bakara'yı her birini besmele ile okursun.

Sonra duâ ile meşgûl olarak;

ربّنا يا ربّنا تقبل منّا إنك انت السمع العليم و تب علينا انك انت التواب الرحيم واهدنا الى الحق الى طريق مستقيم ببركة القران العظيم و بحرمة حبيبك و رسولك الكريم سبحنا ربك رب العزة عمّا يصفون وسلام على المرسلين والحمد لله رب العالمين

"Rabbenâ! Yâ Rabbenâ! Takabbe'l-minnâ inneke ente's-semî'u'l-alîm ve tüb aleynâ inneke ente't-tevvâbu'r-rahîm ve'h-dinâ ile'l-hakki ve ilâ tarîkin müstakîm bi-bereketi'l-Kur'âni'l-azîm ve bi-hürmet-i habîbike ve resûlike'l-kerîm. Subhâne rabbike rabbi'l-izzeti ammâ yasifûn ve selâmun

ale'l-mürselîn ve'l-hamdü lillâhi rabbi'l-âlemîn” sonra “el-fâtiha!” diyerek evvelinde salavâtla Fâtiha-i şerîfe’yi okursun.

Ondan sonra

استغفر الله استغفر الله استغفر الله سبحان الله و الحمد لله و لا اله الا الله و الله اكبر و لا حول و لا قوة الا بالله العلي العظيم اعوذ بالله من الشيطان الرجيم بسم الله الرحمن الرحيم

“Estağfirullah, estağfirullah, estağfirullah, subhânellahi ve'l-hamdü lillâhi ve lâ ilâhe illallahu vallahu ekber ve lâ havle ve lâ kuvvete illâ billahi'l-aliyyi'l-azîm” Euzübillahimeşşeytânirracîm Bismillâhirrahmanirrahîm diye 3 İhlâs-ı şerîfi besmele ile okur,

Sonra 33 kere yahud 21 kere yahud 11 kere yahud 7 kere;

لا اله الا الله محمد ر سول الله

“Lâ ilâhe illallah Muhammed Resûlullah” deye. Ba’dehû aded-i mezkûrla;

لا اله الا الله محمد نبى الله

“Lâ ilâhe illallah - Muhammed Nebiyyullah” deye. Ba’dehû aded-i mezkûrla;

لا اله الا الله محمد حبيب الله

“Lâ ilâhe illallah Muhammed Habîbullah” deye. Ba’dehû aded-i mezkûrla;

لا اله الا الله

“Lâ ilâhe illallah” deye.

Sonra aded-i mezkûrla ism-i “Hû” zikredip;

صل و سلم على اشرف نور جميع الانبياء و المرسلين و الحمد لله رب العالمين

“Salli ve sellim alâ eşrefi nûri cemîi'l-enbiyâi ve'l-mürselîn ve'l-hamdü lillâhi Rabbi'l-âlemîn” deyüp “el-Fâtiha!” diyerek salavâtla Fâtiha’yı okur.

Sonra 3 tekbîr alır, yani

الله اكبر الله اكبر لا اله الا الله الله اكبر و الله اكبر و الله الحمد

Allahu ekber, Allahu ekber, Lâ ilâheillallahu Allahu ekber vallahu ekber ve lillâhi'l-hamd deyub.

Ba’dehû

الصلاة و السلام عليك يا حبيب الله الف الصلاة الف السلام عليك يا سيد الاولين والاَخرين و سلام على المرسلين و الحمد لله رب العالمين

(Es-salâtu ve's-selâmu aleyke yâ habîballah elfü’s-salâti ve elfü’s-selâmi aleyke yâ seyyide'l-evvelîne ve'l-âhirîn ve selâmun ale'l-mürselîn ve'l-hamdü lillâhi rabbi'l-âlemîn) deyub.

Ba’dehû “Selâmet-i Pîr, Hû!” diyesin.

Eğer zâviyede isen;

استغفر الله استغفر الله استغفر الله

“Estağfirullah, estağfirullah, estağfirullah” fethiyesiyle meşgûl olursun.

Sonra

اللهم صل على سيدنا محمد و على اله محمد و سلم بعدد كل داء و دواء

“Allahümme salli alâ seyyidinâ Muhammedin ve alâ âlihi Muhammedin ve sellim bi-adedi külli dâin ve devâin” salavât-ı şerîfesini 3 kere okursun.

Sonra 70 kere;

اللهم يا الله يا لطيف يا حافظ يا دافع يا مانع يا رافع يا فتاح

“Allahümme Yâ Allah, Yâ Latîf, Yâ Hâfız, Yâ Dâfi', Yâ Mâni', Yâ Râfi', Yâ Fettâh” isimlerini okursun.

Sonra yine “el-fâtiha!” deyub salavâtıyla okursun

Sonra “Yâ Fettâh Hû!” dersin. Eğer zâviyede değil isen fethiyenin okunmasında muhayyersin.

Bundan sonra eğer işrâk vakti girmişse işrâk namâzını kılarsın. Eğer girmemişse işrâk vaktine kadar sâir ezkârla meşgûl olursun. Vakti girdikde işrâkı da kılarsın.

Sabah namâzının Tarîkat-ı Aliyye-i Uşşâkıyye' de âdâb-ı usûlü budur.

2. Fasıl: Öğle Namâzının Usûlü Beyânındadır

Ey sâlik-i tarîk-i Uşşâkî! Öğle namâzının farzını sünnetleriyle kıldıktan sonra evvelâ,

- Eûzü Besmele ile Fâtiha-i Şerîfi okursun.
- Sonra Besmele ile sûre-i Mülk’ü okursun.

– Sonra Besmele ile sûre-i Haşr'ın âhiri olan

هُوَ اللّٰهُ الَّذِى لَا اِلٰهَ اِلَّا هُوَ

"Huvallâhüllezî lâ ilâhe illâ hu" dan ilâ nihâyete okursun.

– Sonra istediğin kadar "Tevhîd" ile meşgûl olursun.
– Sonra "Hû" ism-i şerîfiyle meşgûl olursun.
– Ba'dehû

و صلّ و سلّم على اشرف جميع الانبياء و المرسلين والحمد لله رب العالمين

"Ve salli ve sellim alâ eşrefi cemî'i'l-enbiyâi ve'l-mürselîn ve'l-hamdü lillâhi rabbi'l-âlemîn" der,

– "El-Fâtiha!" deyip salavâtıyla berâber Fâtiha'yı okursun.
– Sonra "Selâmet-i pîr, Hû!" dersin.
Yatsı namazının usûlü farksız öğle namazının usûlü gibidir.

3. Fasıl: İkindi Namâzının Usûlü Beyânındadır.

Ey sâlik tarîk-i Uşşâkî'de İkindi namâzında usûl namâzın farzı sünnetiyle kılındıktan sonra tesbîh ve duâlarından sonra Eûzü Besmele ile evvelâ Fâtiha-i şerîfe'yi okursun.

– Sonra Besmele ile Amme Sûre-i şerîfesini okursun.
– Sonra Besmele ile İzâ Câe (Nasr) sûresini okuyup,

سبحان ربك رب العزة عما يصفون و سلام على المرسلين و الحمد لله رب العالمين

“Subhâne Rabbike Rabbi'l-izzeti ammâ yasıfûn ve selâmun ale'l-murselîn ve'l-hamdu lillâhi rabbi'l-âlemîn” deye. “El-Fâtiha!” deyüb, evvelinde salavâtla Fâtiha’yı okursun.

– Ba’dehû

استغفر الله استغفر الله استغفر الله سبحان الله والحمد لله ولا اله الا الله والله اكبر ولا حول ولا قوة الا بالله العلي العظيم

“Estağfirullah, estağfirullah, estağfirullah, Subhânallahi ve'l-hamdü lillâhi ve lâ ilâhe illallâhu vallâhu ekber ve lâ havle ve lâ kuvvete illâ billahi'l-aliyyi'l-azîm”

اعوذ با لله من الشيطان الرجيم بسم الله الرحمن الرحيم

“Eûzübillahimineşşeytânirracîm Bismillâhirrahmânirrahîm” deyip 3 kere İhlâs-ı şerîf okursun.

– Ba’dehû 3 kere

فَاعْلَمْ اَنَّهُ لَا اِلٰهَ اِلَّا اللّٰهُ

“Fa’lem ennehû lâ ilâhe illallah” (Muhammed, 47/19) deyub, ba’dehû

لا اله الا الله محمد رسول الله

لا اله الا الله محمد نبى الله

لا اله الا الله محمد حبيب الله

“ Lâ ilâhe illallah Muhammed resûllullah”, “Lâ ilâhe illallah Muhammed nebiyyullah” , “Lâ ilâhe illallah Muhammed habîbullah” diyerek;

– Ba’dehû yalnız,

لا اله الا الله

– “Lâ ilâhe illallah” dersin.
– Sonra “Hû” ism-i şerîfini sabah namâzındaki adet kadar zikredersin.

و صلّ و سلّم على اشرف جميع الانبياء و المرسلين والحمد لله رب العالمين

– “Ve salli ve sellim alâ eşrefi cemî’i’l-enbiyâ-i ve'l-murselîn ve'l-hamdü lillâhi rabbi'l-alemîn” diyerek salavâtla berâber el-Fâtiha deyub Fâtiha okursun.
– Sonra “Selâmet-i pîr, Hû!” dersin.

İkindi namâzının usûl-i tarîkatı bittikten sonra

حاسبو انفسكم قبل ان تحاسبوا

“Hâsibû enfüseküm kable en tuhâsibû”, “*Hesâb gününde hesâba çekilmeden evvel kendinizi muhâsebe ediniz*” hadîs-i şerîfi üzere muhâsebe-i nefs ile meşgûl olursun.

Muhâsebenin hakikati: Evvelâ 100 kere “istiğfâr-ı şerîf” ba’dehû 100 kere “salavât-ı şerîfe” getirip ikindiden ikindiye kadar kendinden kavlen, fi’len, fikren sudûr eden isyân, hatâ, muhâlif-i rızâ ahvâlini tefekkür ederek derûn-i dilden istiğfâr edilir. Eğer hatâsı yoksa hamd ile inâyet-i Hakk’a şükrâniyette bulunulur. Fikirden muhâsebe avâma lâzım değildir havâssa lâzımdır.

وَاِنْ تُبْدُوا مَا فِى اَنْفُسِكُمْ اَوْ تُخْفُوهُ يُحَاسِبْكُمْ بِهِ اللّٰهُ

"Ve in tübdû mâ fî enfüsiküm ev tuhfûhu yühâsibküm bihillâhi" “*İçinizdekini açığa vursanız da gizleseniz de Allah ondan dolayı sizi hesâba çekecektir*” (Bakara, 2/284) âyet-i kerîmesiyle sâbittir. Muhâsebenin ikindiden sonraya tahsîs olunması ise ikindiden sonra

hafaza-i kirâm semâya su'ûd ettiklerinden günâhların mahviyle defter-i a'mâlin zünûbden hâlî olması içindir.

4. Fasıl: Tarîkat-ı Uşşâkıyye'de Akşam Namâzının Akabindeki Usûl Beyânındadır

Ey sâlik-i sâdık! Akşam namâzının farzıyla sünneti ve tesbihleri edâ olunduktan sonra,

- Eûzü besmele ile evvelâ Fâtiha-i şerîfe'yi okursun,
- Sonra Besmele ile Sûre-i Haşr'ın âhirindeki 3 âyeti okursun,
- Ba'dehû mümkün olduğu kadar yalnız "Tevhîd"le meşgûl olursun.

Lâkin zâviyelerde (dergâhlarda) namâzdan sonra ta'âm meşgûliyetine mebni usûl namâzdan evvel icra olunur.

5. Fasıl: Tarîkat-ı Aliyye-i Uşşâkıyye'de "Usûl-i Hamd" Beyânındadır

Ma'lûm ola ki zâviyelerde ta'âmdan sonra yatsıdan evvel "Hamd ilâhisi" okunur. "Dâfî", "Mu'în" isimleri okunur. Hey'etini beyân edelim: Mürşid olan kimse Eûzü besmele ile Fâtiha-i şerîfe ve sûre-i Haşr'ın âhirini okur. Ba'dehû bu ilâhiyi okumaya başlar. (Hamdiye ilâhisi)

"El-hamdü lillâh Allah, el-hamdü lillâh Yâ Allah, el-hamdü lillâh Allah el-hamdü lillâh lâ ilâhe illallah hû, lâ ilâhe illallah,Allah."

Allah bize lutfetti şükür el-hamdü lillâh
Nimetine gark etti şükür el-hamdülillâh

Allah lâ ilâhe illallah Hû
Lâ ilâhe illallah

Yiyelim ni'metini övelim rahmetini
Analım hazretini şükür el-hümdü lillâh

Allah lâ ilâhe illallah Hû
Lâ ilâhe illallah

Yok iken var eyledi Arz-ı dîdâr eyledi
Rasûle yâr eyledi şükür el-hamdü lillâh

Allah lâ ilâhe illallah Hû
Lâ ilâhe illallah

Gönderdi doğru yola kullar kulluk eyleye
Hak bize kulum diye şükür el-hamdü lillâh

Allah lâ ilâhe illallah Hû
Lâ ilâhe illallah

Harc edelim vârımız kurbân olsun cânımız
Kur'ân dır imânımız şükür el-hamdü lillâh

Allah lâ ilâhe illallah Hû
Lâ ilâhe illallah

Muhammed kadem bastı şefî' olmaktır kastı
Hakkın sevgili dostu şükür el-hamdü lillâh

Allah lâ ilâhe illallah Hû
Lâ ilâhe illallah

Ol habibin yârları cennettedir cânları
Sevenleriz onları şükür el-hamdü lillâh

Allah lâ ilâhe illallah Hû
Lâ ilâhe illallah

Bağdâdî'nin bu sözü kabul eyle niyâzı
Dergâha sürdüm yüzü şükür el-hamdü lillâh

Allah lâ ilâhe illallah Hû

Hamdiye okunduktan sonra “el-fâtiha!” denir. Salavât-i şerîfe Fâtiha okunup “Selâmet-i pîr, Hû!” denir.

- Ba’dehû 3 kere “Estağfirullah” deyub

اللهم صل على سيدنا محمد و على ال محمد و سلم بعدد كل داء و دواء

(Allahümme salli alâ seyyidinâ Muhammedin ve alâ âl-i Muhammedin ve sellem bi-‘adedi külli dâin ve devâin) salavât-ı şerîfesi okunur.

- Ba’dehû 325 kere “Ya Dâfı'!”, “Ya Mu'în!” esmâları okunup,
- Ba’dehû “el-fâtiha!” diyerek Fâtiha ma’a’s-salavât okunup “Ya Dâfı'!”, “Ya Mu'în!”, “Hû” diye hatim olunur.

6. Fasıl: Tarîkat-ı Aliyye-i Uşşâkıyye'de Usûl-i Teheccüd Beyânındadır

Ma’lûm ola ki teheccüd namâzı 4 ya 6 ya 8 yâhûd 12’ye kadar kılındıktan sonra zâviyede sabah ezânı okunur. Zâviyenin gayrında ezâna hâcet yoktur. Teheccüdden sonra,

- Eûzü besmele ile Fâtiha-i şerîfe okunur.
- Sonra Sûre-i Haşr’ın âhiri okunur.
- Ba’dehû mümkün olduğu kadar “Tevhîd-i şerîf,
- Ba’dehû harf-i nidâ ile “Yâ Allah!” ism-i şerîfi,
- Sonra harf-i nidâ ile “Yâ Hû!” zikri icrâ olunup,

و صلّ و سلّم على اشرف جميع الانبياء و المر سلين و الحمدالله رب العالمين

“Ve salli ve sellim alâ eşrefi cemî’-il-enbiyâ-i ve'l- mürselîn ve'l-hamdülillâhi rabbi'l-âlemîn” denir.

- Sonra “el-fâtiha!” diyerek salavâtıyle berâber Fâtiha-i şerîfe okunur.
- Sonra “Selâmet-i pir, Hû” ile hatim olunur. Sonra vaktinde sabah namâzının sünneti kılınır. Sonra ikamet edilüb farzı kılınır. Tesbih duâdan sonra evvelki fasılda beyân olunduğu gibi usûl-i mezkûre icrâ olunur.

7. Fasıl: Tarîkat-ı Aliyye-i Uşşâkıyye'de İkâmetle Salât Akabinde Tesbîhlerin Hey’eti Beyânındadır

Ma’lûm ola ki, namâza ikâmetten evvel sûre-i İhlâs 3 kere okunup “Subhâne Rabbike” ilâ âhirihi (geri kalanı, tamamı) okunduktan sonra “el-Fâtiha!” denir. Euzü besmele ile ve salavâtla Fâtiha okunur. Sonra ayağa kalkıp,

اللهم صل على سيدنا محمد و على ال محمد

- “Allâhümme salli alâ seyyidinâ Muhammedin ve alâ âl-i Muhammed” dedikten sonra ikâmete başlar. Bu sûret, cema’atla kılınan namâza mahsûs olup yalnız kılarsa akşam namâzında ihlâs okunmadığı gibi yalnız kılan dahi okumaz.
- Namâzdan sonraki tesbihe başlanırken ibtidâ Eûzü Besmele ile Fâtiha,
- Sonra Besmele ile Âyetü’1-kûrsî,
- Sonra

شَهِدَ اللّٰهُ اَنَّهُ لَآ اِلٰهَ اِلَّا هُوَۙ وَالْمَلٰٓئِكَةُ وَاُولُوا الْعِلْمِ قَآئِماً بِالْقِسْطِۜ لَآ اِلٰهَ اِلَّا هُوَ الْعَزِيزُ الْحَكِيمُۜ اِنَّ الدِّينَ عِنْدَ اللّٰهِ الْاِسْلَامُ

“Şehidallâhu ennehû lâ ilâhe illâ hüve ve’l-melâiketü ve ulü’l-‘ilmi kâimen bi’l-kısti lâ ilâhe illâ hüve’l-‘az’izü’l-hakîm. İnne’d-dîne indellâhi’l-İslâm”, *“Allah, adâleti kâim kılarak kendisinden başka ilâh olmadığına şâhidlik etti; melekler ve ilim sâhibleri de (adâletle kaim olarak buna şâhidlik ettiler). O'ndan başka ilâh yoktur; (O,) Azîz (kudreti dâimâ galib gelen)dir, Hakîm (her işi hikmetli olan)dır. Muhakkak ki Allah katında (yegâne) din, İslâm'dır!”* (Âl-i İmran, 3/18-19)

ve

قُلِ اللّٰهُمَّ مَالِكَ الْمُلْكِ تُؤْتِي الْمُلْكَ مَنْ تَشَآءُ وَتَنْزِعُ الْمُلْكَ مِمَّنْ تَشَآءُ وَتُعِزُّ مَنْ تَشَآءُ وَتُذِلُّ مَنْ تَشَآءُ بِيَدِكَ الْخَيْرُ اِنَّكَ عَلٰى كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ تُولِجُ الَّيْلَ فِي النَّهَارِ وَتُولِجُ النَّهَارَ فِي الَّيْلِ وَتُخْرِجُ الْحَيَّ مِنَ الْمَيِّتِ وَتُخْرِجُ الْمَيِّتَ مِنَ الْحَيِّ وَتَرْزُقُ مَنْ تَشَآءُ بِغَيْرِ حِسَابٍ

"Kulillâhümme mâlike'l-mülki tü'ti'l-mülke men teşâu ve tenzi'u'l-mülke minmen teşâu ve tu'izzu men teşâu ve tüzillu men teşâu bi-yedike'l-hayri inneke alâ külli şey'in kadîr. Tûlicü'l-leyle fi'n-nehâri ve tûlicü'n-nehâre fi'l-leyli ve tuhricu'l-hayye mine'l-meyyiti ve tuhricu'l-meyyite mine'l-hayyi ve terzuku men teşâu bi-gayri hisâb." *(Habîbim, yâ Muhammed!) De ki: "Ey mülkün (gerçek) sâhibi olan Allahım! Dilediğine mülkü verirsin, dilediğinden de mülkü çeker alırsın! Hem dilediğini azîz edersin, dilediğini de zelîl kılarsın! (Her) hayır (ancak senin) elindedir! Şübhesiz ki sen, herşeye hakkıyla gücü yetensin!" "Geceyi gündüze katarsın, gündüzü de geceye katarsın! Hem ölüden diriyi çıkarırsın, diriden de ölüyü çıkarırsın! Dilediğini ise hesabsız rızıklandırırsın!"* (Âl-i İmran, 3/26-27)

kadar okunur.

– Sonra 33 kere "Sübhanallah", "Elhamdülillâh", "Allahu ekber" denilüb ba'dehû,

الله اكبر أعلم و اعظم كبيرا لا اله الا الله محمد رسول الله لا اله الا الله محمد نبى الله لا اله الا الله محمد حبيب الله لا اله الاالله وحده لا شريك له له الملك و له الحمد و هو على كل شئ قدير الحمد لله رب العالمين و الصلوة و السلام على رسولنا محمد و على اله و صحبه اجمعين

"Allâhu ekberu a'lemü ve a'zamu kebîren lâ ilâhe illallah Muhammed resûlullah, lâ ilâhe illallah Muhammed nebiyyullah, lâ ilâhe illallah Muhammed habîbullah, lâ ilâhe illâllâhu vahdehu lâ şerike leh, lehü'l-mülkü ve lehü'l hamdu ve hüve alâ külli şey'in kadîr. Ve'l-hamdu lillâhi rabbî'l-alemin, vessalâtu vesselâmu alâ resûlina Muhammedin ve alâ âlihi ve sahbihi ecmaîn" diyerek duâ olunur. Duâdan sonra,

- 4 kere "Fa'lem ennehû lâ ilâhe illallah"ve
- Ba'dehû 3 kere ismi "Hû".
- Ba'dehû

صلّ و سلّم على اشرف جميع الانبياء و المرسلين و الحمد الله رب العالمين

"Ve salli ve sellim alâ eşrefi cemîi'l-enbiyâi ve'l-mürselîn ve'l-hamdü lillâhi rabbi'l-âlemîn" el-fâtiha deye.

- Eûzü besmele ile salavâtla Fâtiha okunur.
- Sonra usûl-i salavâta ibdâ olunur.

Yatsıda, fecirde, zuhrda, asrda bu tertipledir.

Akşamda bir âyet-i kerîme okunup duâ ile meşgûl olunur. Ba'dehû Fâtiha ma'a's-salavât okunur. Sonra Evvâbîn namâzıyla meşgûl olunur. Tesbihler li-zarûretin akşam namâzında terk olunur.

Ve her farzın akabinde 1 "Salavât-ı şerîfe" ile 1 Fâtiha okumak Tarîkat-ı Aliyye-i Uşşâkıyye âdâbındandır.

İKİNCİ BAB

Gerek Tarîkat-ı Uşşâkıyye ve Gerekse Diğer Her Bir Tarîkatta Devâmı Lâzım Olan Nâfile Namâzlar Beyânındadır

2. Bab 6 Fasıl ile Mübeyyen ve Mufassaldır.

1. Fasıl: İşrâk Namâzı Beyânındadır

İşrâk namâzı üç selâmla 6 rek'attır. Ey sâlik-i muhlis! bilmiş ol ki güneş doğup vakt-i kerâhet çıkacak miktarı yükseldiğinde sana,

- Evvelâ 2 rek'at namâz kılmak lâzımdır. Niyeti: rızâen li-llâhi Teâlâ 2 rek'at işrâk namâzı kılmaya niyet eyledim diye kılarsın.
- Sonra 2 rek'at daha "Rızâen li-llâh sıhhat-i beden için kılmaya niyet ettim" diye kılarsın.
- Sonra da 2 rek'at daha "Rızâen li-llâh taleb-i istihâre için kılmaya niyet ettim" diyerek kılarsın.
- Sonra Eûzü besmele ile estaizübillah

اِنَّمَا يُؤْمِنُ بِاٰيَاتِنَا الَّذِينَ اِذَا ذُكِّرُوا بِهَا خَرُّوا سُجَّداً وَسَبَّحُوا بِحَمْدِ رَبِّهِمْ وَهُمْ لَا يَسْتَكْبِرُونَ

"İnnemâ yü'minu bi-âyâtinellezîne izâ zükkirû bihâ harrû sücceden ve sebbehû bi-hamdi rabbihim ve hüm lâ yestekbirûn", *"Bizim âyetlerimize ancak o kimseler îmân ederler ki, bunlarla kendilerine nasîhat edildiği zaman, secde eden kimseler olarak yere kapanırlar; ve Rablerine hamd ile tesbîh ederler, hem onlar kibirlenmezler."* (Secde, 32/15) secde âyetini okuyup secde eder. Ba'dehû mümkünse uykuya yatarsın.

- Ma'lûmun olsun ki bayram namâzı işrâk makamına kâim olmakla o gün işrâk namâzı kılmak lâzım değildir.

2. Fasıl: Turuk-ı Aliyye Müntesiblerine Devâmı Lâzım Olan Duhâ Namâzı Beyânındadır

- Duhâ namâzı üç selâmla 12 rek'attır.
- Duhâ vakti geldiğinde 4 rek'at "Rızâen li-llâh şükr-i rızık için kılmağa niyet ettim" diye kılarsın.
- Ba'dehû 4 rek'at "Rızâen li-llâh ziyâde-i rızk için kılmağa niyet ettim" diye kılarsın.
- Bâ'dehû 4 rek'at "Rızâen li-llâh kılmağa niyet ettim" diye kılar,
- Secde âyetini okur secde eder, duâ edersin.

3. Fasıl: Turuk-ı Aliyye Müntesiblerine Devâmı Lâzım Olan Namâzlardan Biri de Evvâbîn Namâzıdır

Evvâbîn namâzı 6 rek'attır.

- Akşamın sünnetinden fariğ olduktan sonra ey derecâta râgıp olan sâlik-i sadık! 2 rek'at mûnis-i kabir namâzını rızâen li-llâh kılarsın.
- 2 rek'at da suâl-i kabri teshîl niyetiyle rızâen li-llâh kılarsın.
- 2 rek'at da evvâbîn niyetiyle rızâen li-llâh kılarsın.
- Sonra secde âyetini okur secde eder, duâ edersin

4. Fasıl: Teheccüd Bedeli Namâzıdır ki:

- Yatsı namâzı vitirle kılındıktan sonra tesbîhlerden evvel 2 rek'at oturduğun hâlde bedel-i teheccüd namâzını rızâen li-llâh kılarsın.
- Sonra secde âyetini okur secde eder,
- Ba'dehû tesbihler ile meşgûl olursun.
- Yatsı namâzının usûlünü îfâ edersin sonra yatarsın.
- Şâyet teheccüdü edâdan hastalık gibi veya diğer mâni-'i şer'î zuhûr edecek olursa bu 2 rek'at teheccüd makamına kâim olur. Lâkin tenbellik vuku'uyla teheccüd kılmazsa teheccüd makamına kâim olmaz. Teheccüd fazîletinden mahrûm olursun.

5. Fasıl: Turuk-ı Aliyye Müntesiblerine Lâzım Olan Teheccüd Namâzı Beyânındadır

- Teheccüd namâzı üç selâmla 12 rek'attır.
- Gecenin nısfından sonra yâhût sülüs-i ahîrin evvelinde kılınır. O vakit kalkıp abdest alıp 4 rek'atını şeytânın, â'dânın, nefs ve hevânın şerrini def' ve ref' niyetiyle rızâen li-llâh kılarsın.
- Sonra 4 rek'at merâtib-i seyr-i sülûktaki menâzili kat'etmek niyetiyle rızâen li-llâh kılarsın.
- Sonra 4 rek'at da teheccüd namâzı kılmak niyetiyle 4 rek'at kılarsın.
- Sonra secde âyetini okuyup secde eder.
- Ba'dehû duâ ile ve telkîn olunduğun dersinle teheccüd usûlünün vaktine kadar meşgûl olursun.

وَالْمُسْتَغْفِرِينَ بِالْاَسْحَارِ

"Ve'l-müstağfirîne bi'l-eshâr", "*Seher vaktinde bağışlanma dileyenler*" (Âl-i İmran, 3/17)

وَبِالْاَسْحَارِ هُمْ يَسْتَغْفِرُونَ

"Ve bi'l-eshâri hüm yestağfirûn", "*Onlar seher vakitlerinde hep bağışlanma dilerlerdi*" (Zâriyât, 51/18)

taht-ı imtiyâzında dâhil olmak için 100 def'a istiğfâr edersin.

- 100 def'a da "salavât-i şerîfe" çekersin ki duâdan evvel istiğfâr, salavât kabûl-ü duâya sebeptir.
- Ahsen ve evlâ olan teheccüdün 8 evvelki rek'atlarında sûre-i Yâsîn-i şerîf-i hatmetmektir. Son 4 rek'atta da besmelesiz sûre-i İhlâs'ı okumaktır. Zîrâ zamm-ı sûrede ayrıca besmele istemez.

Bu sûretle kılınan namâzda üç kalb cem' olmuş olur. Biri kalb-i Kur'ân Yâsîn-i Şerîf, biri mümînin kalbi, biri de gecenin kalbi ki leylin sülüs-i ahîridir. Niyâzın kabûlüyle takarrub-i ilallah kalblerin ictimâ'ı ile me'mûl olmuş olur.

Teheccüdün fazîletinde bazı meşâyıh vech-i latîf zikr eylemişdir. Evliyâullah, dîvân-ı mânevî-i Rahman'ı sülüs-i ahîr de toplanırlar. Tâ'atlarıyla Cenâb-ı Allah'a takarrüb eder, Cenâb-ı Hak dahî onlara fazl-ı keremini takrîb eder, yaklaştırır. Bu sebepten hadîs-i şerifte

اذا كان ثلث اليل ينزل الله الى سماء الدنيا و يقول هل من سائل اعطى سؤاله وهل من داع استجيب له

"İzâ kâne sülüsü'l-leyli yenzilullâhu ilâ semâi'd-dünyâ ve yekûlu hel min sâilin a'tâ suâlihi ve hel min dâ'in estecîbu lehu", "*Gecenin üçte biri olunca Allah dünya semâsına nüzul eder ve "İsteyen yok mu istediğini vereyim, duâ eden yok mu duâsını kabul edeyim" buyurur*" vârid olup dünyâ "denev"den kurb ma'nâsına olmakla Cenâb-ı Hakk makam-ı kurb tecellî-i zâtî sıfâtî ile onlara bilâ-mekân tecellî ve ifâza-i envâr eder demektir.

Evliyâullahın efdali "Kutbu'l-irşâd"dır. Zîrâ vazîfesi sâliklerin rûhlarını kurb-ı ma'nevîye-i ilâhîye takarrub eder ki Hakk'ın bizzat murâdı budur. Ondan sonra "Efdalı Kutbu'l-evtâd'dır" ki umûr-u âmme hizmetindedir. Bu da hâlkın murâdına hizmettir. Murâd-ı Mevlâ'ya hizmet murâd-ı ibâda hizmetten evlâ olmakla Kutbu'l-irşâd Kutbu'l-evtâd'dan evlâdır. Bu iki kutubdan biri bazen diğerinden hizmet-i husûsiyesinde iltimâsta bulunur. Dîvân-ı ma'neviyeden bir me'mur olmak i'tibâriyle birliklerinden bir noktaya hizmetten mâ'duddur.

Ey Sâlik-i hakikat! Ey tarîk-i ilâhîde olan ahi fi-llahümme! Sülüs-i leyl-i ahîrde mücâhede ile dîvân-ı ma'neviye-i ilâhîye dâhil olmaya çalış ki kurb-ı ma'neviye ve kerâmet ile mertebe-i ulyâ'ya nâil olasın. Zîrâ o vakitte evliyâullah uyumazlar.

كَانُوا قَلِيلاً مِنَ الَّيْلِ مَا يَهْجَعُونَ وَبِالْاَسْحَارِ هُمْ يَسْتَغْفِرُونَ

"Kânû kalîlen mine'l-leyli mâ yehce'ûn ve bi'l-eshâri hüm yestağfirûn", "*Geceleri pek az uyurlar ve seher vakitlerinde de istiğfâr ederler*" (Zâriyat, 17-18),

أُوْلَٰٓئِكَ عَلٰى هُدًى مِنْ رَبِّهِمْ وَأُوْلَٰٓئِكَ هُمُ الْمُفْلِحُونَ

"Ülâike alâ hüden min Rabbihim ve ülâike hümü'l-müflihûn", "*İşte onlar Rablerinden gelen bir hidâyet üzeredirler ve kurtuluşa erenler de ancak onlardır*" (Bakara, 2/5) sırrıyle gecede uykuları az ve seher vaktinde istiğfâra müdâvim olanlar hidâyet-i hass-ı zâtiye ve felâh-i tâm-ı sıfâtiye nâil olanlardır.

6. Fasıl: Şükr-i Vudû' Namâzı Beyânındadır

Bil-cümle ehl-i tarîk olanlara lâzım. Her abdest aldıkça 2 rek'at şükr-i vudu' namâzı kılmak niyeti ile kılarlar. Yalnız ikindiden akşama kadar, fecr-i sâdıktan işrâk vaktine kadar kılınmaz. Bu iki vakitte nâfile kılmak mekrûhtur.

Ey Sâlik-i hakikat! Bilmiş ol ki umûm turuk-ı aliyye müntesibine abdestsiz durmak lâyık değildir. Abdestin bozuldukça abdest al. Zîrâ sen inâbe ettiğin vakitten i'tibâren namâza şüru' etmiş gibi huzûrda sayılırsın. Kabire girmedikçe namâzdan ayrılma, abdestinden de ayrılma ki âhir ömrüne kadar müddet-i hayâtını bir namâzla geçirmiş gibi olasın. Hâlbuki namâzda gibi olan kimsenin abdestsiz olması câiz değildir. Bununla berâber bu hâliyle meşiyyet-i mevt-i ilâhî ta'alluk etse şehîd rütbesiyle ölmüş olursun. Ve'l-hâsıl abdeste devâm etmek sâlik-i hakikiyi Mevlâ'ya takarrube vesîle olmakla ibâdet-i müstakiledir. Kezâlik her beş vakti edâ etmek murâd ettikçe abdestli olsan da yine abdest al ki nûr-i melekûtiyenin âsârı nûrun alâ nûr olur.

Ey Sâlik-i hakikat! Yine bilmiş ol ki ikindi namâzıyla yatsı namâzının sünnetini senin için terketmek câiz değildir. Zîrâ sen tarîk-i fukarâ-i hakikat olan havâssdansın. Havâss-ı ibâd için sünnet terki câiz değildir. Sallallahu aleyhi ve sellem efendimiz ise

الفقر فخرى

"El-fakru fahrî", "*Fakr benim iftiharımdır*" buyurmuşlardır. Kezâ senin için farz namâzlarda cemâata devâm etmek lâyık ve lâzımdır.

III. BÖLÜM: HÂTİMETÜ'L-KİTÂB

Umum Turuk-ı Aliyye Sâlikleri İçin Lâzım ve Ri'âyeti Mültezem Olan Âdâb ve Mesâil-i Müteferrika Beyânındadır

UYKUNUN VAKTİ

Ma'lûm ola ki, uykunun efdali yatsının akabinden teheccüd namâzı vaktine kadar olan uyku ile işrâkla duhâ arasındaki uykudur, ikindiden yatsıya kadar ve tulû-'i fecirden işrâk vaktine kadar uyumak mekrûhtur.

KELİME-İ TEVHÎD ZİKRİNE BAŞLANGIÇ

Ma'lûm ola ki, her "Tevhîd" başlangıcı فَاعْلَمْ "fa'lem" lafzıyle başlanır, ikinci de, üçüncü de lâzım değildir. Kezâ, her "el-Fâtiha" denildikçe evvelinde 1 def'a âhirinde 3 def'a, salavât-ı şerîfe getirilir, yalnız ikindi ile sabah usûlü esnâsındaki istiğfârdan evvel Fâtiha'da ikâmette vâki' Fâtiha'da ve farz namâzların selâmdan sonraki Fâtiha'da yalnız evvelinde salavât getirilir.

FÂTİHA ÇEKMEK

Ma'lûm ola ki, zikir meclisinde şeyh bulunursa "Fâtiha"yı şeyh söyler. Hâzirûn "Allahümme salli alâ seyyidinâ Muhammed" derler. Sonra cümlesi birden Fâtiha'yı okurlar. Tamâmında şeyh rûh-i pâk-i Muhammed Mustafa râ salavât" der. Hâzirûn "Allahümme salli alâ seyyidinâ Muhammed" derler. Ba'dehû şeyh "cism-i pâk-i Muhammed Mustafa râ salavât" der. Hâzirûn yine "Allahümme salli alâ seyyidinâ Muhammed" derler. Sonra yine şeyh "Ravza-i pâk-i Muhammed Mustafa râ salavât" der. Hâzirûn olan âşıklar akabinde "Allahümme salli alâ seyyidinâ Muhammed" derler. Ma'lûm ola ki, sâlike şeyh huzûrunda kim olursa olsun "el-Fâtiha" demek asla câiz değildir.

NAMÂZIN ARDINDAN FÂTİHA OKUMAK

Kezâ ma'lûm ola ki namâzın duâlarından fariğ oldukça bedel-i teheccüd namâzından başkasında Fâtiha ma'a's-salavât okunur.

MÜRŞİDE “SELÂMÜN ALEYKÜM” DEMEK

Kezâ ma’lûm ola ki, sâlike şeyh huzûrunda tesbih çıkarmak da câiz değildir. Kezâ ma’lûm ola ki bir sâlike mürşidine “es-selâmu aleyküm” demesi câiz değildir, zîrâ tâ’zîme münâfîdir.

ŞEYHİN SÖZÜNE İTÂAT

Kezâ şeyhiyle de mu’âraza câiz değildir. Şeyhin sözü zâhirde hatâ bile olsa o hatâyı kendi savâbına tercih ede. Hızır aleyhisselâm ile Mûsâ aleyhisselâm'ın mu’âmelesi gibi.

MÜRŞİD ELİNDEN BIR ŞEY ALMAK

Kezâ her ne vakit mürşidin elinden bir şey almak lâzım gelse elini öpmedikçe almaz.

TEVHÎD VEYA HATM-İ HÂCEGÂN TERTÎBİ

Kezâ ma’lûm ola ki, şer’a muhâlif olmayan hayırlı bir murâdın husûlü için “Tevhîd” veya “Hatm-i Hâcegân” icrâsını murâd edersen ancak sallallahu aleyhi ve sellem Efendimizin rûh-i akdes-i şerîfleri için, ashâb, tabiîn, müctehidîn, evliyâ, eimme-i tarîkat-ı aliyye rûh-i şerîfleri için ve mürşidîn, meşâyıh-i sâlifîn ve cemi’ ehl-i îmân ervâh-ı şerîfi için okunup ba’de’l-irsâl tazarru’ duâ ile hayırlı murâdın husûlüne ervâh-ı şerîflerinden istimdat olunur. Sonra, husûl-i murâd için Fâtiha ma’a’s-salavât okunur.

Sonra cehren ictima’la 7 kere istiğfâr getirilir. Sonra 7 kere

اللهم صل على سيدنا محمد و على ال محمد و سلم بعدد كل داء و دواء

“Allahümme salli alâ seyyidinâ Muhammed bi-adedi külli dâin ve devâin” salavâtı okunur, sonra “ kırâat-i tevhîde başlanır.

Hatm-i hâcegânda ise istiğfâr, salavâtı yalnız şeyh sırren okur. Ba’dehû sâdât-ı Nakşibendiye'ye niyâz tarîkıyle “el-Fâtiha” diyerek

ma’a’s-salavât Fâtiha okunur, hatm-i hâcegân'a başlanır. Tamâmında sâdât-ı kirâmın ervâh-ı isimleri birer birer zikr olunarak sevâbı ihdâ olunur. Sonra tazarru’ ve duâ ile bi-tarîki'l-istimdât şeyh “husûl-i murâd için el-Fâtiha!” der. Cemâat ma’a’s-salavât sırren okurlar. Esnâ-yi kırâatte buhûr yakmak müstehabtır. Hatmin hitâmında helva yemek müstahsendir. Duâdan evvel bir aşr-i şerîf okunur. Ahsen olan “Tevhîd” akabinde “Allah, Allah” ism-i celâlini, sonra “Hû” ism-i şerîfini mikdâr-ı mahsûs üzere cemâ’atle okumaktır. Ba’dehû birisi aşr-i şerîf okuyup sonra husûl-i murâd için duâ olunur. Herhâlde sevâbı cenâb-ı risâlet aleyhi efdalu't-tahiyye Efendimizin rûh-i pâklarına ve sâir enbiyâ aleyhimüsselâm ve evliyâ kuddise esrârahum rûhlarına ihdâ olunur. Zîrâ dünyâ için evrâdla meşgûl olmak sâlike münâsib değildir, bu'dunu mûcibtir.

HATM-İ HÂCEGÂN TERTİBİ

Hatm-i hâcegân tertibi müte’addit sûretle olur. Birini beyân edelim:

- Evvelâ besmele-i şerîfe ile 7 kere Fâtiha okunur.
- Ba’dehû 100 kere salavât-ı şerîfe okunur.
- Sonra sûre-i Elem neşrah leke 79 kere okunur.
- Sonra Besmele ile sûre-i İhlâs 1001 kere okunur.
- Sonra 100 kere salavât-ı şerîfe okunur.
- Sonra 7 kere besmele ile Fâtiha okunur.

Tertîbiyle adedlerinin esrârı ma’lûmdur.

ŞEYHİNE TESLÎM OLMAK

Ma’lûm ola ki, sâlik kendini şeyhine kemâliyle teslimiyette dâim olmak lâzımdır. Mürşid huzûrunda gassal elindeki meyyit gibi olmakla mürşid o sâlikte dilediği gibi tasarruf edip mürîdi velâyet suyuyla yıkar. Gayriyyet, hades, hudûs cenâbetinden tathîr eder. Bunun için, mürşid elindeki mürîd gassal elindeki meyyit gibi olmak lâzımdır denilir ve mürşidim beni sevmiyor zannetmemelidir. Belki beni herkesten ziyâde seviyor zannında bulunmalıdır ve mürşide her emrinde itâat etmelidir. İzin olmadıkça bir şey işlememelidir. Son derece kadr u ta’zîm

eylemelidir. Her sözünü bir hikmet telâkki ederek nutk-ı irşâd nazarıyla icrâ' etmelidir. Şeyhin fevkinde kimseyi görmemelidir

TELKÎN OLUNMAYAN ESMÂYI ÇEKMEK

Tâ'limi telkîn olunan evrâd-ı ezkârın tâatına müdâvim olmalıdır. Seyr-i sülûkun tahsilinde acele etmemelidir. Esmâ'-yi sülûktan telkîn etmediği esmâ''yı zikretmemelidir ve zikretmek talebinde bulunmamalıdır. Çünkü her esmâ'nın alâmet-i mahsûsası olup zuhûr etmedikçe tebdîli câiz değildir. Zuhûr ettiği vakit tebdîl olunması kat'îdir. Telkîn olunmayan ismi vird etmek de mürşidinden suâl etmek de zarar verir.

ESMÂNIN TEBEDDÜLÜ

Mürşid, esmâsını tebdîl murâd ettiğinde sağ eliyle mürîdin sağ elini tutar şeyh sâlikle berâberce üç kere tekbîr alır. Tekbîrden sonra esmâyı mürîde üç kere telkîn eder, kalbe darb-ı zikr sûretiyle icrâ eder. Ba'dehû "el-Fâtiha" diyerek cümlesi salavâtla berâber Fâtiha'yı okurlar. Ba'dehû sâlik geçtiği esmâları 100 kere her gün vird ederek dâimî sûretle telkîn olunduğu esmâyı zikr-i dâim eyler.

RÜ'YÂ VE VÂKIA

Rü'yâ ve vâkıalarından bir şey ketmetmez. Gördüğüne de bir şey ziyâde, ilâve eylemez. Gördüğü rü'yâların tâbirini suâl etmeye, dilerse tâbir eder, dilerse etmez.

ŞEYHİN İRÂDESİNDE İFNÂ OLMAK

İrâdesi irâde-i şeyhle berâber olur. İrâdesini şeyhin irâdesinde ifnâ eder. Şeyhinden başkasının sözüne sem-'i i'tibâr etmez, doğruda olsa, zîrâ şeytân hak yüzünde hîle eyler.

EMÂNETLERİN TEVDÎİ

Şeyh, hırka-tâc gibi tarîkat emânetini teklif ederse bilâ-tereddüt ve lâ-kerâhet safâ-i rûhla kabûl eder.

ŞEYHİN SÖZÜ EBEVEYNİN SÖZÜNDEN ÖNCE GELİR

Şeyhin kavlini, fi'lini ebeveyninin kavline, fi'line takdîm eder. Pederinden, vâlidesinden ziyâde kavlen fi'len itâatta bulunur. Zîrâ pederle vâlide vücûd-i fâninin sebebidir. Mürşid ise vücûd-i bâkînin sebebidir.

ŞEYHTEN DUÂ TALEB ETMEMEK

Şeyhinden ne dünyâ ne âhiret için duâ istemeyip kendisi kendisine duâ eder. Yalnız mühim bir ahvâlin vukû'unda şeyhine arz ede. Dünyâ ve âhiretten, keşif-kerâmetten hiçbir şeyi istemeyüb ancak mürşidin murâd ettiğini isteye.

EVLİLİK

Eğer mücerred ise sülûku tekmîl edinceye kadar evlenmeye. Eğer evli ise mücerred gibi olmağa gayret ede, insanlardan uzlet üzere ola.

İNSANLARDAN BİR ŞEY BEKLEMEMEK

Ne kendine ne âhara kimseden bir şey istemeye. Her şeyi Hakk'tan isteye ve Cenâb-ı Hakk'a her husûsta mütevekkil ola.

استعيذ بالله اَلَّا تَتَّخِذُوا مِنْ دُونِي وَكِيلاً

"Este'îzü billâh, Ellâ tettehızû min dûnî vekîlâ", "*Asla benden başkasını vekil tutmayın*" (İsra, 17/2) âyet-i celîlesine hâli mutâbık ola.

İSTİKÂMET ÜZERE OLMAK

Sülûkta zâhiren ve bâtınen istikâmeti ilzâm ede.

استعيذ بالله فَاسْتَقِمْ كَمَا أُمِرْتَ وَمَنْ تَابَ مَعَكَ

Este'îzü billâh, Festakim kemâ ümirte ve men tâbe ma'ake", "*Sen ve sana tâbi olanlar emrolunduğunuz istikâmet üzere olun!*" (Hûd, 11/112) âyet-i kerîmesinde emrolunduğu gibi istikâmete ihtimâm ede.

KENDİNDE BİR HÂL GÖRMEMEK

Mürşidin ta'lîmâtına devâmla berâber kendinde bir hâl görmeye. Cümle halka vâsıl-ı ilallah nazarıyla baka.

DÜNYÂ EHLİNİN MALINDA GÖZÜ OLMAMAK

Kimseye hased nazarıyla bakmaya, ehl-i dünyâ ile oturmaya.

استعيذ بالله لَا تَمُدَّنَّ عَيْنَيْكَ اِلٰى مَا مَتَّعْنَا بِهٖ

"Este'îzü billâh, Lâ temüddenne 'ayneyke ilâ mâ mette'nâ bih'i", "*Sakın onlardan bâzılarına verdiğimiz dünyâ malına göz dikme*" (Hicr, 15/88) âyet-i kerîmesi üzere kimsenin metâ'ına nazar-ı hırs ile bakmaya.

DAİMÎ ZİKİRDE OLMAK

Ne vech ile olursa olsun ve hangi tarîkten olursa olsun ne ile meşgûl olursa olsun (hiç) bir hâlde zikirden gâfil olmaya. Şeyh Ömer Nesefî, İmâm Vâhidî ve Abdullah Tahavî hazerâtıyla müfessirîn-i muhakkikînin bir kısmı

استعيذ بالله يَا اَيُّهَا الَّذينَ اٰمَنُوا اذْكُرُوا اللّٰهَ ذِكْراً كَثيراً وَسَبِّحُوهُ بُكْرَةً وَاَصيلاً

"Este'îzü billâh, Yâ eyyühellezîne âmenü zkürüllâhe zikran kesîran ve sebbihûhu bükraten ve esîlâ", "*Ey îmân edenler Allah'ı çokça zikredin ve sabah akşam O'nu tesbîh edin*" (Ahzab, 33/41-42) âyet-i kerîmesinin tefsîrinde "*Cenâb-ı Hakk'ı, kıyâmda-kuûdda, sıhatte-marazda, leylde-neharda ve berrde-bahrda, sırrda-cehirde, sükûnda-harekede her hâlde, tehlîl ve takdîsten Hakk'a lâyık bir sûretle zikr-i kesîr ile zikr etsinler*" diye tefsîr buyurmuşlardır.

CEHRÎ ZİKİR - HAFÎ ZİKİR

Lâkin cehren zikir efdaldir. Zîrâ zikrullah ferâiz-i ilâhî cümlesinden olmakla ferâiz-i ilâhîyi i'lân etmek, cehren işlemek, ihfâ edüb

gizlemekten efdaldir. Cehrde ise gâfilleri uyandırmak ve şeytânı tard etmek meziyyeti vardır. Nitekim Hz. Ömer'e (r.a.) Kur'ân da cehr etmesinden suâl ettikleri vakit; "*Uyuyanları uyandırır, şeytânı tard ederim*" diye cevâb vermiştir.

Rivâyet olundu ki, aleyhissalâtü vesselâm Efendimiz, İmâm-ı Ali (kerremallâhu vechehu) ye husûsî bir hücrede zikr-i lisâniyeyi cehren telkîn buyurmuştur. Sûret-i telkîn murabba' sûretle oturduğu hâlde saâdet gözlerini yumduğu hâlde üç kere tekrâr ederek telkîn buyurmuştur.

Bazılarına göre zikr-i kalbî, hafî efdaldir. Nitekim mervîdir ki, sallahu aleyhi ve sellem Efendimiz Hz. Ebu Bekir Sıddık'a (r.a.) zikr-i hafîyi gâr-ı şerîfte telkîn buyurmuştur. Sûret-i telkîn saâdet dizleri üzere cülûs buyurup mübârek gözleri yumulu olduğu hâlde üç kere tekrâr etmek tarîkıyla vâki' olmuştur. Âyet-i kerimede;

استعيذ بالله و مَنْ اَعْرَضَ عَنْ ذِكْرِي فَاِنَّ لَهُ مَعِيشَةً ضَنْكاً وَنَحْشُرُهُ يَوْمَ الْقِيٰمَةِ اَعْمٰى

"Este'îzu billâh Ve men a'rada an zikrî fe-inne lehü ma'îşeten danken ve nahşuruhu yevme'l-kıyâmeti a'mâ", "*Kim beni zikretmekten yüz çevirirse şüphesiz onun sıkıntılı bir hayâtı olacaktır ve kıyâmet günü biz onu kör olarak haşredeceğiz*" (Tâhâ, 20/124) nass-ı celîliyle zikirden î'râz edenlerin kabirde mu'azzeb, kıyâmette a'mâ haşr olunacaklarını tefhîm buyurmaktadır. Kezâ, sâlike lâzım olan ehl-i zikirden î'râz etmemelidir. Âyet-i kerîmede Estaizübillah

استعيذ بالله فَسْـَٔلُوا اَهْلَ الذِّكْرِ اِنْ كُنْتُمْ لَا تَعْلَمُونَ

"Este'îzu billâh Fe-s'elû ehle'z-zikri in küntüm lâ ta'lemâun", "*Eğer bilmiyorsanız zikir ehline sorunuz*" (Nahl, 16/43) ve

استعيذ بالله وَلَا يُشْرِكْ بِعِبَادَةِ رَبِّه اَحَداً

“Este’îzu billâh Ve lâ yüşrik bi-‘ibâdeti rabbihî ehada”, “*Rabbine ibâdette hiç bir şeyi ona ortak koşma*” buyurulmuştur. (Kehf, 18/110)

TARÎKAT MÜNKİRLERİ İLE OTURMAMAK

Sâlike lâyık olan mağrûrlarla, münkirlerle, mu’annidlerle muta’assıblarla oturmamak lâzımdır. Tâki vücûdlarından ahlâklarından müteessir olmaya. Bil ki münkirînle oturmanın muhâtarası ağniyâ ile oturmaktan daha şiddetlidir. Zîrâ münkirîn-i tarîkat olanlar, fukarâ-i tarîkatı menfûr tutarlar. Tarîk-i Hakk’a sâlikiyyeti tahkîr ederler. Ahvâllerinden haberdâr olmazlar, sâlik-i tarîkat olanları câhil zannederler, kendilerini âlim za’m ederler. Hâlbuki zâhir tahsiliyle yalnız lafızla ma’nâyı öğrenebilir. Kur’ânın ise lafzı, ma’nâsı, haddi, hakîkati, matla’ı, vefâzâtı ve hükmü vardır. Lafızla ma’nâdan başkası ise keşf ve tecellî ile bilinir. Keşf ve tecellî ile bilinen hakîkat ise telaffuza gelmez.

İŞÂRÎ İLİM İBÂREDEN TAHSÎL EDİLMEZ

İmâm-ı Şâranî kuddise sırrahu’s-sübhânî *Levâkiu'l-envâ*r'da beyân eder ki; “*Her kim ilm-i işâreti ibâreden tahsîl etmek isterse muhâli taleb etmiş olur*”. İmâm-ı Gazâlî kuddise sırrahu’l-‘âlî *İhyâ-i ulûm*’da der ki “*Ma’lûmat elfâzdan ahz olunursa hatâsı çok olur. Lâkin ekser nâs ilm-i felsefe ve ilm-i kelâmı bilmeyen kimseye âlim demezler. Hâlbuki, eimme-i müctehidîn bu gibi âlimleri zem edip, şehâdetleri makbûl değildir dediler. Bazıları da arkalarında namâz kılmayı tecviz etmeyerek men’eylediler. Ancak ilm-i mârifet, tevhîde medâr olan ma’lûmâttır*.” Âyet-i kerîmede geçen;

استعيذ بالله وَمَآ اُمِرُّوا اِلَّا لِيَعْبُدُوا اللّٰهَ

“Este’îzu billâh Ve mâ ümirû illâ li-ya’budullâh”, “*Ancak Allah'a ibâdet etmekle emrolundular*” (Beyyine, 98/5) nazm-ı celîlini Ebi'l-leys Tefsîr'inde ليوحدوا الله “li-yüvahhidullâhe”, “*Allah’ı tevhîd etsinler*” ile tefsîr edip cem-’i kütüb-i ilâhîde ancak emr-i ilâhî ibâdet-i mârifete tevhîd ile emrolunmuştur diye mezkûrdur. İbâdullah bu tevhîdin misliyle

mükelleflerdir. Şerîatta bu tevhîd mertebe-i evlâdır. Tevhîdin diğer mertebeleri de pek çok olup zikri bu muhtasara sığmaz.

TEVHÎD'İN MERTEBELERİ

İmâm Huccetü'l-İslâm İhyâ'da demiştir ki; "Bilmiş ol ki tevhîd'in merâtibi vardır. Tevhîd özü, özlerin özüne, kabuğu, kabukların kabuğuna münkasımdır. Cevizin içi dışıyla bu temsîl zayıf akıllara anlatmak içindir ki cevizin üstünde iki türlü kabuk vardır. İçinde de iki türlü öz vardır ki en iç özü yağından ibarettir.

En üst kabuğu, lisânla tevhîd edip, لا اله الا الله "lâ ilâhe illallah" deyüp kalbinin gâfil olmasıdır yâhûd münkir olmasıdır. Bu kısım, münâfıkların tevhîdidir نعوذ بالله تعالى *"Ne'ûzu billâhi Teâlâ", "Allah'a sığınırız"*

İkinci kabuk, lafz-ı tevhîdin ma'nâsını î'tikâd etmektir ki, umûm mü'minin i'tikâdı tasdîki budur.

Üçüncüsü, tevhîdi nûr-i Hakk'la keşf tarîkiyle müşâhededir. Bu makamu'l-mukarrabîndir ki eşyâ-i kesîre-i mahlûkatı kesretiyle berâber Vâhidu'l-Kahhar'dan sâdır olduğunu görür. Bu kısım lübb-i evveldir yani birinci özdür.

Dördüncüsü, vücûddaki kesret sâkıt olup, Vücûd-ı Vâhid-i Ezelî'yi müşâhededir ki bu da sıddîkîn mertebesidir. Lübb-i hakikîdir, özler özüdür. Bu mertebeye sûfiyye-i kirâm "fenâ fi't-tevhîd" tesmiye ederler. Zîrâ bu kısmın tevhîdi, Vâhid'den başka bir şey görmediği cihetten, Vâhid'i müşâhede de müstağrak olduğu için kendi nefsini de görmez. Tevhîd de kendini nefsinden kat'î olarak kendini görmemiş gibi olur intehâ.

İşte bu kısım tevhîd, günâhlardan sıyânete ve mahfûziyete vesîle olup Allahu Zü'l-Celâl'e tâat ve sülûkla Allah'a iştiyâkı artırıp kalbini dünyâ mahbesinin levsinden kemâliyle tathîr ederek kemâl-i mârifetullaha nâil eyler.

HÂLKIN NAZARINDAN UZAK KALMAK

Yine İhyâ'nın bazı yerinde zikr eder ki: Bu makâma nâil olmuşlardan bâzısı der ki; *Bir eyyâm (gün) kalbimde Hızır aleyhisselâm'dan mühim bir şeyi sormak için Cenâb-ı Hakk'tan Hızır'la mülâkat duâsında bulundum. Kemâl-i teveccüh ve tazarru'la buluştum, dedim ki; "Yâ Ebe'l-Abbâs bana du'âdan bir kaç kelime tâ'lim et ki onunla mahlûkatın kalbine girmekten gizleneyim, onlar yanında benim kıymetim olmasın, beni kimse bilmesin. Salâh-ı hâl ve diyânette kemâlime muttali' olmasın. Hızır (a.s) cevâbında*

اللهم اسبل على كتف سرك و حطّ على سرادقات مجيّك و اجعلنى فى مكنون غيبك و احجبنى في قلوب خلقك

*"*Allahümme esbil alâ ketfi sırrıke ve huttı alâ sürâdikâti meciyyike, vec'alnî fî meknûni gaybike, vahcübnî fî kulûbi hâlkıke*" duâsını oku diyerek gâib oldu. Bir daha ne gördüm ne de görmeyi arzu ettim. Bu kelimâtın her gün devâmını terketmedim."* Hikâye olunur ki bu zât o derece zelîl ve kıymetsiz tutulurdu ki hattâ yolda zımmîler bile bununla istihzâ ederdi. Yük taşırdı, çocuklar da bununla oynarlar, hakâret ederlerdi. Bu hâlde müsterih olur, kalbinin selâmetini muhâfaza eder, hâlinin istikâmetini zilletle tahsîl ve tekmîl ederdi.

Evliyâullahın hâllerindeki tahammülün neticesi olan bu gibi kemâlâtı ehl-i hakîkatin tâlib ve râgıb olması lâzımdır. Bu gibi hârika-i ahvâlde evliyâullah muhtefîdir. Mağrûr-i hubb-i dünyâ olanlar evliyâullahı kisve-i mahsûsa ve taylasânı altında, behirü'l-halk ilimle meşhûrlar arasında, verâ-'ı tekaddi-yi riyâset sahipleri içinde bulmak isterler. Hâlbuki Allahu Azîmü'ş-şân'ın evliyâullaha olan gayreti onları meydâna çıkarmaktan muhâfaza ve men' ederek onları dâimâ gizleyip;

اوليائ تحت قبابى لا يعرفهم غيرى

“Evliyâî tahte kubâbî lâ ya’rifühüm gayrî”, “*Benim evliyâm benim kubbemin altındadır benden başkası onları bilmez*” buyurmuştur. Aleyhissalâtu vesselâm Efendimiz ise hadîs-i şerifinde;

رب اشعث اغبر ذی طمرین لا یؤبه له لو اقسم علی اللّه لأبره

“Rubbe eş’ase agbera zî tımreyni lâ yüebbehü lehû lev akseme alallâhi le-eberrehu”, “*İki hurmaya dahi sahip olmayan ve kendisine önem verilmeyen nice kimseler vardır ki eğer Allah'a yemin edecek olsalar muhakkak yerine gelir*” buyurup evliyâullahın âdât-i nâs üzere olmayıp zannetmedikleri hâlde bulunduklarını beyândır. İntehâ.

KİMSEYİ HAKÎR GÖRMEMEK

Kezâ sâlike lâyık olan, kimseyi kendi nefsinden hakîr görmemektir. Mahlûkattan kim olursa olsun kimseyi kimseden tefrîk etmemektir. Her ferdi Hakk’a olan nisbeti i’tibâriyle mâden-i vâhidiyyet vechinden müfâz olan kabz i’tibârıyle, bir nazarla bakmaktır.

SEYR-İ SÜLÛKUN ŞARTLARI

Ma’lûm ola ki, sülûkun şartlarındandır ki az yemek, az uyumak, az söylemek, insanlardan uzlet edip çekinmek, sâhib-i irşâddan telkîn olunarak mezun olduğu zikre nefesinin duhûl ve hurûcunda devâm edip zikirle nefes almak lâzımdır.

Ma’lûm ola ki, her hâlde lâ yenkati’ zikre devâm olunmak için zikre bir şey şart kılınmadı. Sâlik zikirden hiç bir vakit hiç bir hâlde ayrılmamak lâzımdır. Yalnız inzâl vaktinde ve kerîh yerlerde kalben zikreder, lisânla zikretmez.

Lâkin zikrin te’sîrininde şartlar vardır; Temiz bir yerde oturmak, kıbleye doğru oturmak karanlık bir yerde bulunmak, tâhâret-i kâmile ile zikretmek, gözleri yumulu sağdan sola almak, huzûr-i kalble ma’nâsını zikretmek, dizleri üzerine yâhûd murabbâ oturmak, kalbini mürşidi vâsıtasıyle Hakk’a rabt etmek, mürşidi vâsıtası ile nazar-ı Hakk’ta olduğunu mülâhaza edip, mürşidi bab-ı feyz-i ilâhî bilip o kapıdan feyz beklemek. Zîrâ gelecek bir şeyin kapıdan beklenilmesi hasebiyle dünyevî

bile olsa hiç bir şey taleb etmez, illâ mürşidi vâsıtası ile taleb etmek lâzımdır. Dünyevî ve uhrevî saâdetini mürşidin rızâsı sebebiyle taleb ede. Şekâvetin de mürşidin red ve gadabiyle olduğunu bile. Zîrâ vâlideynin rızâsı rızâullah, gadabı gadabullah olduğunda hadîs vardır. Mürşid ise hakikat rûhânî vâlid makamındadır. Mürşidinin hizmetini farzlardan başka her şeye takdîm ede.

SOFRA ÂDABI

Sâlik için taâmın efdali, li-vechillah nâil olduğu taâmdır. Hasbeten lillâh bir rızka nâil olmağa kâdir ise, rızkın efdalidir. Nûrdur, âkilini (yiyeni) tenvîr eder.

Taâm esnasında su içmemeli, soğan, sarımsak gibi rayiha-i kerîheli taâmı melâikeye ezâ etmemek için yememelidir. Taâmı tuz ile başlar tuz ile bitirir.

Ba'de't-ta'âm;

الحمد لله زاد الله الحمد لله على كل حال و نعمة الحمد لله حمدا يوافى نعمه و يكافى مزيده اللهم ارزق اجسادنا بالحلال و ارزق قلوبنا بنور الكمال و ارزق ارواحنا بمشاهدة الجمال

"Elhamdü lillâh, zâdallah, elhamdü lillâh âla külli hâlin ve ni'metin, elhamdü lillâh hamden yüvâfî ni'amehu ve yükâfî mezîdeh, Allahümme'r-zuk ecsâdenâ bi'l-helâli ve'r-zuk kulûbenâ bi-nûri'l-kemâli ve'r-zuk ervâhenâ bi-müşâhedeti'l-cemâl" gibi du'âlarla duâ edip Fâtiha ma'a's-salavât okunup, ba'dehû hâzirûndan ehil olan biri "Nûr-i Nebî, kerem-i Alî, dem-i sırr-ı Sultân-ı Hüsâmeddîn-i Uşşâkî" der hâzirûnun cümlesi "Hû!" derler. Sonra kalkarlar, yerlerine otururlar.

Evvelâ mürşidin eline su dökülür, elinin yıkanmış suyunu temiz bir yere dökerler. Mecliste diğer şeyh varsa o da münferid elini yıkar. Ba'dehû mürşidin sağ tarafından el yıkamaya başlanır. Sol tarafına gelinceye kadar bilâ-tefrîk su döken bu tertîble hizmet eder. Yâhûd mürşidin sağ tarafından başlanıp sola kadar yıkandıktan sonra mürşid en

son yıkar ki ellerinin suyu cümlesinin sularının üstüne döküle, ve'l-hâsıl mürşidin ve meşâyıhın el yıkanmış sularının üstüne su dökmek câiz değildir. Su döker iken sağ ayağının baş parmağını sol ayağının başparmağı üzerine kor, sol elini de sol tarafına vaz' eder. Mürşid elini yıkarken feyzin kesilmemesi için suyu kesmez.

Zikirden hâsıl olan harâretin üzerine soğuk su içmekten sakınmalıdır. Hâlvette mürşidin izin ve ta'yiniyle intihâb ettiği şeylerden başka bir şey yiyip içmez.

DÖRT EDEBLE EDEBLENMEK

Sâlikin dört edeble teeddübü lâzımdır: Şerîat edebi, hizmet edebi, Hakk edebi, hakîkat edebi. Bunların tafsîli risâleye sığmaz.

ÜMÎD VE KORKU

Sâlik olan çok gülmemelidir. Zîrâ gülmek gaflettendir. Kalbdeki feyzi mahveder. Hadîs-i şerîf meâlinde "*Eğer benim bildiğimi bilseniz az güler çok ağlardınız*" buyurulmuştur. Âyet-i kerîmede de;

فَلْيَضْحَكُوا قَلِيلاً وَلْيَبْكُوا كَثِيراً جَزَآءً بِمَا كَانُوا يَكْسِبُونَ

"Fe-lyedhakû kalîlen ve'lyebkû kesîran cezâen bimâ kânû yeksibûn", "*Artık kazanmakta oldukları (günahları)na bir cezâ olarak az gülsünler, çok ağlasınlar!*" (Tevbe, 9/82) nâzil olmuştur. Mekr-i ilâhîden emin olmamalıdır. Zîrâ alâmet-i hüsrân olduğuna;

فَلَا يَأْمَنُ مَكْرَ اللّٰهِ اِلَّا الْقَوْمُ الْخَاسِرُونَ

"Fe-lâ ye'menu mekrellâhi illa'l-kavmü'l-hâsirûn", "*Fakat ziyana uğrayan topluluktan başkası, Allah'ın (böyle) mühlet vermesinden emin olamaz.*" (Âraf, 7/99) âyeti delildir.

Rahmetinden de me'yûs olmamalıdır ki ümîd rahmet-i me'mûriye olduğu

استعيذ بالله قُلْ يَا عِبَادِيَ الَّذِينَ اَسْرَفُوا عَلَىٰٓ اَنْفُسِهِمْ لَا تَقْنَطُوا مِنْ رَحْمَةِ اللّٰهِ

"Este'îzu billâh Kul yâ ibâdiyellezîne esrefû alâ enfüsihim lâ taknetû min rahmetillâh", "*De ki: "Ey nefisleri aleyhine (günah işlemekle ömürlerini) israf eden kullarım! (Günahlara bulaştık diye) Allah'ın rahmetinden ümid kesmeyin!* " (Zümer, 39/53) buyurulmuştur. Belki beyne'l-havf ve'r-recâ imrâr-ı hayât eder.

SÂLİKE MEDÎH VE ZEM MÜSÂVÎDİR

Sâlik-i hakikî, medhedenlerin sözüyle ferahlanmaz, zem edenlerin sözüyle de mağmûm, mahzûn olmaz. Medih ile zem indinde müsâvî olmalıdır. Zem edeni de gıybet etmez. Kemâl-i ihlâsın alâmeti budur.

TEVÂZU VE KİBİR

Tevâzu'yu âdet edinerek dâimâ mütevâzı' olmalıdır ki, kibir vad'a, mertebeden düşmeye, tevâzu' ref'a yani mertebenin yükselmesine sebep olduğu;

من تواضع رفعه اللّه و من تكبر وضعه اللّه

"Men tevâda'a refe'ahullâhu ve men tekebbera veda'ahullah", "*Tevâzu' göstereni Allah yükseltir, kibirleneni ise alçaltır*" hadîs-i şerîfiyle sâbittir.

Hüdâyî kuddise sirrûhu hazretlerinin *Tarîkat-ı Muhammediyye*'sinde Bâyezid'den naklen demiştir ki; "*Otuz sene ibâdet meşakkatine tahammül ettim. Bir kâil gördüm bana dedi ki: 'Yâ Ebâ Yezîd! Allahu Azîmü'ş-şân'ın hazîneleri ibâdetlerle doludur. Allah'a vâsıl olmak istersen, zül ve ihtikârı ilzâm eyle, diye tenbîh eyledi*."

Seyyidü't-tâife Cüneyd-i Bağdâdî'nin kuddise sırruhu'l-âlî dediği rivâyet olundu, cum'a günü meclisinde der idi ki; "*Eğer aleyhissalâtü vesselâm Efendimiz'in hadîs-i şerifinde; "Âhir zamanda za'îm kavmin*

erzelidir", vârid olmasa ben size va'z makamında oturmazdım" diye izhâr-ı mezellet-i vaz'ada bulunurdu.

İbrahim b. Edhem'den mervîdir ki; "*Ömrümde üç şeyle ferahlandığım gibi bir şeyle ferahlanmadım. Birisi üzerime istibrâ edildiğim vakit, birisi de gemide umûm yolculara karşı istihzâya mâ'ruz kaldığım vakit, biri de kendi yaptırdığım câmi'den darb-ı şedîdle kovulduğum vakit mesrûr oldum.*" Dedi ki: "Kemâl-i zül ve tevâzu' izhârında eimme-i tarîkat ve hakikatın ahvâl-i kudsîyyeleri sened makâmında olmakla tevâzu' ve zillet evliyânın hâlidir. Sâlik bu gibi ahvâl-i kudsiyede iktidâ' etmelidir. Kezâlik mahlûkun küçük büyük cümlesine nazar-ı merhametle bakmaktır ve cemi' ahvâlinde huccetullah olan Kur'ân'a mürâcaat eylemelidir. Kur'ân'ın hakkını muhâfaza etmelidir. Ve dünyâda az bir şeye kanâ'at edip isyân hatâsına atılmamalıdır. Huzûr-i azamet-i ilâhîde tevkîf olunacağı günü unutmamalıdır.

TEHECCÜD NAMÂZI

Gece namâzıyla gündüz oruçlarını teksîr edip devâm etmelidir. Âyet-i kerîmede Bâri-i lem yezel kelâm-ı kadîm-i ezelînde kıyâm-ı leyl hakkında:

استعيذ بالله قُمِ الَّيْلَ اِلَّا قَلِيلاً نِصْفَهٗٓ اَوِ انْقُصْ مِنْهُ قَلِيلًاۙ اَوْ زِدْ عَلَيْهِ

"Este'îzu billâh Kumilleyle illâ kalîlen nısfehû evi nkus minhu kalîlen ev zid aleyhi", *"Birazı hâriç geceleri kalk namâz kıl, Gecenin yarısında veya daha çoğunda veya daha azında böyle yap*" (Müzemmil, 73/2-4) buyurmuştur. Diğer âyet-i kerimede

وَمِنَ الَّيْلِ فَتَهَجَّدْ بِهِ نَافِلَةً لَكَ

"Ve minelleyli fe-tehecced bihî nâfileten leke", "*Gecenin bir kısmında uyanarak sana mahsûs bir nafile olmak üzere namâz kıl*" (İsrâ, 17/79) ve diğer âyet-i şerîfede

عَنِ الْمَضَاجِعِ يَدْعُونَ رَبَّهُمْ خَوْفاً وَطَمَعاً

“Ani’l-medâci’i yed’ûne rabbehum havfen ve tame’â”, “*Korku ve ümîd arasında Rablerine yalvarmak üzere bedenleri döşeklerden uzak kalır*” (Secde, 32/16) emriyle gece teheccüd namâzı te'kîd olunup kılanları Cenâb-ı Hakk senâ buyurmuştur.

RİYÂSET DERDİNE DÜŞMEMEK

Sâlik-i râh-i tarîkatın kalbi riyâsete meyl ve taleb etmeye. Riyâsete muhabbet eden sâlik ebedî iflâh olmaz. Her meclise dâhil olmaya. Mûcib-i zulmet-i gılye-i kesrete sebep olan hâllerden ve mâni’-i feyz olan ehl-i dünyâ, ehl-i gafletten hazer eyleye. Vekâlet ve sâbit ve umûr-i dünyevîyeden mâni’-i istikâmet hâllerden mühlik ve muzır hayvândan sakındığı gibi sakına. Hâl-i zarûrette afif ola, hâl-i kıllette nazîf ola, hâl-i hizmette müeddeb ola, hâl-i beşeriyyette ehl-i kanâat, müteverri’ her şeyin kesretinden hazer ede. Meşâyıh-ı sûfîyyeye mâlen, bedenen ve câhen, ekâbire hizmet edenler gibi istikâmetle hizmet ede. Meşâyıhın teveccüh-ü kalbîyelerini gayb etmekten muhâfaza ede. Meşâyıhtan mizân-ı akıldan hâriç sudûr eden kelimâtı inkâr etmeye.

EVLİYÂULLAHIN HÂLLERİ AKIL TAVRININ ÖTESİNDEDİR

İmâm-ı Gazalî kuddise sirrûhu’l-âlî demiştir ki: “*İlm-i hakîkatte bir kimse nihâyete vâsıl oldu mu avâm bunları taşlamaya başlar, hakîkat sözlerini hudud-i akl ile adem sayarak cünûna veya küfre hamlederler.”* Diğer mevzûda demiştir ki: “*Muteridatullah ehli mukallid câhillerin nazarında kafirînden zann olunmak vâcibtir*.” Mevzû-i âhir de demiştir ki: “*Cüneyd’den nakil olundu ki üns-i billâh makâmına nâil olanlar münâcât ve hâlvetlerinde hâl-i istiğfârla şâmile-i meş’ûr olarak tecellî i’tibâriyle şecere-i Mûsâ gibi kendilerinden kelimât-ı âliye zuhûr eder. O kelimât o makâma gelemeyen avâm-ı taklîdin indinde küfürdür. Avâm o kelimeleri işitseler tekfîr ederlerdi. Hâlbuki ehl-i üns-i billâh o kelimelerle merâtib-i rüteb-i ma'allahta terakkîlerine işârettir ki o makâma onlar tahammül ederler. Ve o makâma nâil olanlara lâyıktır. Diğerlerinin onları taklîd etmeleri gayr-i câizdir*.” demiştir.

Diğer mevzû’da İbn Abbas radıyallahu anh:

استعيذ بالله اَللّٰهُ الَّذِي خَلَقَ سَبْعَ سَمٰوَاتٍ وَمِنَ الْاَرْضِ مِثْلَهُنَّ يَتَنَزَّلُ الْاَمْرُ بَيْنَهُنَّ

"Este'îzu billâh Allahullezî haleka seb'a semâvâtin ve mine'l-ardi mislehünne yetenezzelü'l-emru beynehünne", "*Allah, yedi (kat) göğü (ve) yerden de onların mislini yaratandır. (Allah'a âid)emir, bunlar arasında inip durmaktadır*" (Talâk, 65/12) *âyet-i kerîmesinde eğer tefsîrini zikretmiş olsam beni mutlaka recm eder, diğer rivâyette küfrüme hükmederdiniz*" diye nakletmiştir. İntehâ.

Şeyh-i Ekber kuddise sirruhu lâzım husûsunda beyân eder ki: "*Eğer bir velîyi hudud-i şer'in hâricinde kelâm tekellüm eder görür ise o kelâm makâm-ı kurb-i velâyet ve künh-i ma'rifet i'tibâriyle zuhûr eder*." Hakîkatin şerhinde Dâvud-ı Kayserî temsîl tarîkiyle aleyhissalatu vesselam Efendimiz'in: "*Yere bir habl sallamış olsa kenzullah huyût eder*" meâlindeki hadîs-i şerîf gibi kezâ "*Kulum nafilelerle bana takarrubde dâim olursa kulumu severim. Sevdiğim vakitte kulumun sem'i, basarı olurum*" hadîs-i şerîflerinin emsâlleri gibi diye beyân etmişlerdir. Makamât-ı mârifet-i İlâhîyyeyi mübeyyin ehâdis-i şerîfe derecât-ı akrabiyi mu'ayyen tenbihât-ı Muhammedîden hakayıkın keşfine ve esrâr-ı ilâhiyyenin müşâhadesine ta'alluk edenler aleyhissalâtu vesselâm Efendimizin makâm-ı irfân-ı velâyet-i Muhammedîyeden sudûr edip, cennet ve risâlet makâmına değildir diye beyân eyler.

Bu tafsilâttan bilindi ki ârif-i billâh olanların hâlleri, makâlleri ve makâmları vardır ki hudud-i ukulden hâriçtir. Akıl ve ilm-i zâhirle idrâk olunamaz. Sâlik-i tarîkat olanlara bu gibi hâllerden hiçbirini inkâr etmemek lâzımdır. Her ne kadar sâlik olan âkil ve âlim ise de akıl derecesinde olanı fehmedebilir. Hâlbuki sufiyye-i kirâmın ahvâl-i kudsîyeleri ve kelâm-ı ulviyeleri aklın fevkinde vârestede bir hâllerini inkâr eden ebedîyyen iflâh olmaz, sakınmak lâzımdır.

SÂLİK CÖMERT OLMALIDIR

Sâlik-i hakîka lâyık olan, sahâvet-i zâtiye, kanâ'at-i kalbiye sâhibi olup kendisine Cenâb-ı Hakk'ın verdiği rızıktan bezl ve îsâr edici olup, bahl,

gıll ü gıştan sakınmak lâzımdır. Cemî' ahvâlinde, bir hâlini kimseye bildirmemek, nefsine, hevâsına muhâlefette dâim olmak lâzımdır.

SEMÂ' ETMEK

Semâ'ı inkâr etmemelidir. Zîrâ semâ'ın erbâbı, ashâbı vardır. Nefsi meyyit, kalbi hay olanlara mahsûstur. Bu hâle vâsıl olmadıkça salât, savm, evrâd, ezkârla iştigâli evlâdır.

SÂLİK DÜNYÂDA YOLCU GİBİ OLMALIDIR

Şeyh Şihâbüddîn Sühreverdî demiştir ki: "Kezâ sâlik-i hakikîye lâzım olan, kalbi hazîn olmak, benzi alîl olmak, gözü yaşlı, sâhib-i bükâ olmak, ameli sâlih olmak, rüfeka'sı fukarâ, zîyneti zühd, mûnisi Rabb-i Kerîm olmaktır. Kezâ gizli de âşikârda kendi ameline dikkat edip ölüm hâlinde hüsn-i a'mâl ve ahlâkla irtihâle müheyyâ ve müsta'id ola. Hadîs-i şerîf meâlinde: "*Dünyâda garîb gibi ol veya geçici yolcu gibi ol ve kendini ehl-i kubûrdan addeyle*", dünyâdan çıktığı gün, geldiği gün gibi evsâf-ı mutahhara ile gide. Yarın kıyâmet gününe isminin hangi kısımda olduğunu

فَرِيقٌ فِي الْجَنَّةِ وَفَرِيقٌ فِي السَّعِير

"Ferîkun fi'l-cenneti ve ferîkun fi's-sa'îr*", "(O gün) bir kısım (insanlar) Cennette, bir kısım (insanlar) da alevli ateştedir*."(Şûrâ, 42/7) ve ne cihette bulunduğunu bile ferdâ olmuştur.

VELÂYET DERECELERİNDE YER ALMAK

Ey sâlik-i hakikî! Ma'lûm ola ki beyne'l-evliyâ makâmını bilmek istersen kendine nazar eyle. Eğer hâlinde rızâullaha mutâbık hâl görürsen bu câhillerin makâmıdır. Eğer yalnız kusûr ve küsûr görürsen bu sâliklerin makâmıdır. İsyândan başka bir hâl görmez isen, sâlik-i müntehî makâmıdır. Eğer ne hayr ne şerden bir şey görmez isen bu evliyâların ilk makâmıdır. Eğer kendini de görmezse, iskât-ı izâfet etmiş sebeb-i mâsivaya erişmiş evliyâullah makâmıdır. Bu makâm sâhibi hiç bir şeyi görmez. İllâ her şeyi Hakk'a rücû etmiş, Hakk'ta fâni olmuş, Hakk'la bakî

olmuş görür. Bu makâmdan da geçip kendini Hakk'ta fânî, Hakk'ı kendinde bakî görmek makâmına erişirse, feyz-i Hakk bilâ-hicâb irşâd için zuhûr eder. Gassalin suyu magsûle geçtiği gibi o makâm sâhibinden de feyz-i sârî sâlike sirâyet eder.

İRŞÂD MAKÂMININ ALÂMETLERİ

Makâm-ı irşâdın alâmeti vücûd-ı hakkânî kesbetmek, halkın ezâsına sabretmek, halka müdârâ edip halka hüsn ile muâmele etmek, tevâzu' etmek, bilâ garaz velâ ivaz sülûklerında sa'y ve gayretini bezl eylemek şarttır. Nitekim aleyhisselâtu vesselâm Efendimiz hâdîmiz seyyidimiz resûlümüz mürşidimizin bu vechile kemâliyle muâmele buyurdukları gibi mütehâllik olmak lâzımdır. Bu makâm indallah ve indi Resûlullah makâmların âlâsıdır. Bunun fevkinde makâm olmaz. Her ne kadar bu makâm sâhibinde hâl-i havârık, keşif, kerâmet bulunmazsa da bu makâm sâhibi hakkıyla vârisü'l-enbiyâdır. Menfaat-i ebedî nâsa hizmet olup, nâsın hayırlısı ise menfaat-i ebedîyelerine hizmet edendir.

GAVS; DÖRTLER; YEDİLER; KIRKLAR; YETMİŞLER; ÜÇYÜZLER

Ebu'd-Derdâ'dan nakil ile Tirmizî rivâyet eder ki: Aleyhissalatü vesselâm Efendimiz buyurmuşlar ki: "*Enbiyâ arzın evtâdı idiler. Nübüvvet münkatı' olunca onların yerine Cenâb-ı Hakk bir kavm-i celîli bedel ittihâz eyledi. Bu ümmette onlara abdâl denilir. Yerin evtâdı onlardır.*" Sahavî kitâbından rivâyet eder ki: "*Nukabâ üçyüzlerdir, meskenleri mağribtir. Nücebâ yetmişlerdir, meskenleri Mısır'dır. Büdelâ kırklardır, meskenleri Şam'dır. Ahyâr; yedilerdir, bunlar berrde seyyâhlardır. Umd; dörtlerdir, yerin dört köşesinde olurlar. Gavs; birdir, meskeni Mekke'dir.*

Umûr-ı âmmeden bir hâcete ma'rûz kaldığın vakitte bu zevât-ı şerîfeden evvelâ Nukabâ'ya, sonra Nücebâ'ya, sonra Abdâl'a, sonra Ahyâr'a, sonra Umd'a tazarru' ve niyâz eyle. İcâbet ederlerse ne âlâ. Eğer etmezlerse, en son Gavs'a ibtihâl ve niyâz eyle duâsı icâbet olunur, mesele tamâm olur" diye tahrîr olunmuştur. Bu bahiste başka türlü de rivâyet olunmuştur. Kulûb-i enbiyâ üzere tertip olunduğunu ve her iki rivâyetin hakîkatte bir olduğunu ifhâm için Cenâb-ı Pîr Salahaddîn-i

Uşşâkî Efendimiz bu makâmda "fefhem" diye o iklime mensûb olan enbiyâullahın kulûbu üzre olmak ve hakîkatta bir beldeye mensûbiyetle mukayyed olmadığını tefhîm makâmında "fefhem" demiştir.

Hâce Muhammed Pârisâ *Faslu'l-Hitâb*'ında, Alâüddevle Semnânî'den naklen demiştir ki: "Ahmed Semnânî der ki: "Hâl-i içtimâ'da bir kavmi gördüm, nisbetlerini suâl ettim. Dediler ki: Nisbetimiz sûfiyyedir. Tabakâtımız yedidir: Tâlibîn tabakası, mürîdîn tabakası, sonra sâlikîn, sonra sâirîn, ba'dehû tâirîn, ba'dehû vâsılîn, ba'dehû kutbun tabakasıdır ki kalb-i Muhammedî üzeredir. Bu zât-ı şerîf kutbü'l- irşâd kutb-i ebdâl, kalb-i İsrâfîl üzere olduğu gibi kutbü'l-irşâd mertebesi kevâkibten Süheyl-i Cenûbî dedikleri bir yıldızdır ki Yemen vilâyeti cihetindedir. Akîk, rengini ondan alır. Yıldızların cirmen büyüğü, ziyâ, menfaat cihetinden efdali, ekmelidir. Kutbü'l-evtâd ve kutbü'l-abdâlın mertebesi ise Cedy-i Şimâlî yıldızı mertebesidir ki ekser nâsın gözünden gizlidir. İntihâ.

Dârekutnî *Kitab-ül-İfrad*'da İbn Abbas'ın, aleyhi ekmelu't-tahiyyât Efendimizden rivâyetle ihrâç ettiği hadîs-i şerifte: "*Hızır ile İlyas her sene hâcc mevsiminde içtimâ' ederler. Her biri diğerinin başını tıraş eder. Bu duâyı okurlar ayrılırlar:*

بسم الله ماشاء الله لا يسوق الخير الا الله بسم الله مشاء الله لا يصرف السوء الا الله بسم الله مشاء الله ما كان من نعمته فمن الله مشاء الله و لا حول و لا قوة الا بالله

*"*Bismillâhi mâşâallâhu lâ yesûku'l-hayra illallah, Bismillâhi mâşâallâhu lâ yasrıfu's-sûe illâllâh, Bismillahi mâşâallâhu mâ kâne min ni'metihi feminallâh, Mâşâallâhu ve lâ havle ve lâ kuvvete illâ billâh*", "Allah'ın adıyla, Allah'ın dilediği olur, hayrı Allah'tan başka kimse sevkedemez, Allah'ın adıyla Allah'ın dilediği olur, Kötülüğü Allah'tan başka kimse gideremez, Allah'ın adıyla, Allah'ın dilediği olur, Her ne nimet varsa Allah'tandır, Kuvvet ve kudret sâhibi sadece Allah'tır"* diye rivâyet eylemiştir. Ba'dehû Aleyhissâlatü vesselâm Efendimiz buyurmuşdur ki: "*Her kim bu duâyı sabah akşam 3 kere söylerse harkdan (yangın),*

garkdan (boğulma), sâriktan (hırsızdan), şerr-i şeytândan, hayye (yılan), akreb, şerr-i zâlimden Allah o kimseyi emîn eyler". İntihâ.

Ahmed b. Hanbel, Zühd'de rivâyeti ziyâde ederek Hızır'la İlyas aleyhimesselâm'ın her sene Ramazân-ı şerîfi Kudüs-i şerîfte tuttuklarını beyân etmiştir.

Mecmau'l-akâid'de enbiyânın aleyhimüsselâm dördü hayydır; Hızır, İlyas yerde, Îsâ, İdris göktedir diye beyân eylemiştir.

SÂLİKİN ALLAH KATINDAKİ YERİ

Ma'lûm ola ki, senin indallah kadrin, Allah'ın senin indindeki kadri ve kıymeti nisbetindedir.

KİTÂB VE SÜNNETE İTTİBÂ

Ma'lûm ola ki, şerîat aklın lübbüdür. Şerîatın lübbü hakîkattir. Akıl şerîatı, şerîat hakîkati muhâfaza eder. Her kim akılsız şer'i iddiâ ederse da'vâsı sahîh değildir. Zîrâ Cenâb-ı Hakk ancak aklı kâmil olanları mükellef kılıp, mecnûn, sabî mükellef değildir. Her kim hakikati şerî'atsız iddiâ ederse da'vâsı sahîh değildir. Bu sebepten Seyyidü't-tâife Cüneyd-i Bağdadî kuddise sırrûhu demiştir ki: "*Ehlullahın nâil olduğu ilm-i hakâyık ki bizim ilmimizdir Kitâbullah ve Sünnet-i Resûlullah ile mukayyettir*." Yâni ilm-i hakâik kitâb ve sünnetle amel edenlerden gayrisine hâsıl olmaz. Kitâb ve sünnetle amel şerî'attır ki aleyhissalatü vesselâm Efendimiz'in

ان الله ادبنى فاحسن تأديبى

*"*İnnallâhe eddebenî fe-ahsene te'dîbî*", "Beni Allah edeblendirdi ve edebimi en güzel şekilde yaptı"* buyurduğu edeb-i ilâhî ile hüsn-i te'dîbi ancak kendisine izhâr olunan âdâb-ı şerî'attır. Her kim şerî'atla âmil olursa müeddeb olur, her kim müeddeb olursa vâsıl olur. Takarrüb, bilâ-teeddüb, mümkün değildir.

HIRKA, KEMER, TÂC-I ŞERÎF

Ma'lûm ola ki sâlike hırka, sikke-i şerîfe, kemer, siyah mest, cübbe de giymek câizdir. Tekmîl-i sülûk ederek seccâde-i irşâda oturmuş ise tâc-ı şerîf giyer, ridâ kuşanır, asâ alır. Sâlikin giydiği hırka yalnız beyâz, siyâh, yeşil olabilir. Şeyh için her renk elbise giymek câizdir.

Ma'lûm ola ki, Tarîkat-ı Aliyye-i Uşşâkiyye sikkesi altı terke işâretle altı şıkktandır. Sâlik nefs-i mutmainne'ye geldiğinde arakıyye giyebilir.

Uşşâkiyye sâlikleri saç bırakmazlar, başlarını tıraş ederler. Bunların her birinde işâret-i acîbe vardır ki risâlenin müsâadesi bu kadar. Eğer mürşid sâlike arakıyye, hırka ve kemer giydirmek isterse evvelâ tekbîr eder, öper sonra yine tekbîr eder sâlike öptürür, üçüncü tekbîrde giydirir. "Salavât Fâtiha!" der. Salavâtla berâber Fâtiha cümlesi okurlar. Ma'lûm ola ki her ne vakit Tâc-i şerîfe el sürecek olur isen kimin Tâc'ı olursa olsun öpmedikçe ahz etme. Gerek giyerken gerek çıkarırken gerek bir yerden bir yere koymak için olsun her hâlde öpmek âdâbdandır.

KERÂMET

Bir mü'min bir mü'minde bir hârikanın zuhûrunu görse kerâmete hamletmesi lâyık ve münâsibtir. Zîra kerâmeti tasdîk eden ehl-i keramettir, zîrâ tasdîk sıddîkıyyet alâmetidir.

İYİLİĞİ BAŞA KAKMAMALIDIR

Kezâ inâbe ettiği şeyhine iyilik nazariyle bakıp men ve imtinândan sakınmak lâzımdır. Belki iyilik eden hidâyete isti'dâd verip sevkeden Cenâb-ı Allah'tır ki kul şükrâniyyete medyûndur.

استعيذ بالله يَمُنُّونَ عَلَيْكَ اَنْ اَسْلَمُوا قُلْ لَا تَمُنُّوا عَلَيَّ اِسْلَامَكُمْۚ بَلِ اللّٰهُ يَمُنُّ عَلَيْكُمْ اَنْ هَدٰيكُمْ لِلْاِيمَانِ اِنْ كُنْتُمْ صَادِقِينَ

"Este'îzu billâh Yemunnûne aleyke en eslemû kul lâ temunnû aleyye islâmekum belillâhu yemunnu aleykum en hedâkum li'l-îmâni in küntüm sâdıkîn", "(*Onlar) İslâm'a girmelerini senin başına kakıyorlar. De ki:*

"İslâm'a girmenizle beni minnet altında bırakmayın! Eğer (iddiânızda) doğru kimseler iseniz, bilakis sizi îmâna erdirdiği için asıl Allah sizi minnet altında bırakır" (Hucurât, 49/17) âyet-i kerîmesiyle memnû'dur.

DÖRT TERK

Ma'lûm ola ki, sâlike dört terk lâzımdır: Terk-i dünyâ, terk-i ukbâ, terk-i vücûd, terki de terk etmek lâzımdır.

Terk-i dünyânın lüzûmu: Zîrâ dünyâ ehline âhiret harâm, âhiret ehline dünyâ harâm, ehlullaha ikisi de harâmdır. Lâkin terk ile murâd, elden çıkarmak değil, dilden çıkarıp kalbi dünyâ malına meyilden temizlemektir. İmâm-ı Gazâlî beyân eder ki: "Zühd malı yok etmek değildir. Kalbi mal muhabbetinden hâlî kılmaktır. Süleyman aleyhisselâm mülk-i azîme mâlik iken yine makam-ı zühdde idi. Zîrâ kalbinde meyl ve muhabbet olmamak zühdde şarttır. Yoksa mâlik olmaması şart değildir". Şu duâyı da ara sıra okumalıdır:

الهى الهى الهى خلّصنا عن الاشياء باالملاهى و ارنا حقائق الاشياء كما هى

"İlâhî! İlâhî! İlâhî! Hallisnâ ani'l-eşyâi bi-l'melâhî ve erinâ hakâika'l-eşyâi kemâ hiye", "Ey Allahım! Ey Allahım! Ey Allahım! Şu oyun ve eğlenceden ibaret bulunan eşyâdan bizi hâlâs et ve eşyânın hakikatlerini olduğu gibi bize göster"

KENDİNDE BİR VARLIK GÖRMEK

Ma'lûm ola ki;

وجودك ذنب لا يقاس به ذنب آخر

"Vücûduke zenbün lâ yukâsi bihî zenbun âhara", "*Mevcûdiyetin bir günâhdır ki, hiç bir günâha kıyas olunmayacak derece büyük günahtır*."

كيف يحكي وصل اثنين وهما فى الاصل واحد

من قسم الواحد جهلا فهو بالواحد جاحد

Keyfe yahkî vaslü isneyni Ve hümâ fi'l-asli vâhidun
Men kaseme'l-vâhide cehlen Fe-hüve bi'l-vâhidi câhidun

Tercüme

Aslı vâhidken ikinin vaslı müstaid olur.
Cehlile taksîm-i vâhid eyleyen câhid olur.
İkilikte vuslat olmaz ferd-i vâhiddir Hudâ.
Vâhidi taksîm eden oldu Hudâ'sından cüdâ.

İBÂDETTE RİYÂ

Ma'lûm ola ki, amel ve ibâdeti mahlûkât için terketmek riyadır, mahlûkât için işlemek küfürdür. Fefhem.

ÖLMEDEN EVVEL ÖLMEK

Sâlike mevt-i ıztırârîden evvel mevt-i ihtiyarî ile ölmek lâzımdır.

موتوا قبل ان تموتوا

"*Mûtû kable en temûtû*", "*Ölmeden evvel ölünüz*" hadîs-i şerîfiyle me'mûrun bihtir. Mevtin envâ'ı dörttür. Mevt-i ahmer, mevt-i ebyaz, mevt-i ahdar, mevt-i esved. Sâlike envâ'-i mevtle nefsini imâte lâzımdır.

MÜRŞİDİ SEVMENİN DERECESİ

Sâlik-i Hakikat herhâlde mürşidini nefsinden, malından, vâlidesinden, veledinden, cümle insanlardan ziyâde hubb-i tabî'i ile sevmek lâzımdır. Eğer hubb-i tabî'i ile sevemezse, hubb-i aklî ile sevmek lâzımdır. Nitekim hadîs-i şerîfte bu meâlde vârid olup, mürşid ise ulemâ-yi billâh'tan olmakla veresetü'l-enbiyâdan ma'dud olmakla bi-l-vâsıta o muhabbet aslına râcî olmuş olur.

İNSANLARIN KUSÛRLARINI ÖRTMEK

Kezâlik sâlike lâzım olan, her kim olursa olsun mü'mîn kardeşinin ayıbını örtmektir. Nitekim Ömerü'l-Fâruk radiyallahu anh'dan rivâyet olundu ki, aleyhisselâtü vesselâm Efendimiz minber-i saâdete su'ûd buyurup yüksek sesle dediler ki: "*Ey lisânıyla îmân edip de kalbine nasîb olmayanlar! Müslümanlara ezâ etmeyiniz. Müslümanları ta'yîb, teşhîr etmeyiniz. Gizli kusûrlarını izhâr içün tecessüs etmeyiniz. Her kim mü'minin kusûrunu meydana koyarsa Cenâb-ı Hakk onun kusûrunu gizli yerde bile olsa aşikâr eder.*" Diğer hadîs meâlinde: "*Her kim bir mü'mini ta'yîb, takbîh ederse, ta'yîb ettiği ma'siyeti işlemedikçe dünyâdan çıkmaz.*" Diğer hadiste: "Bir kul bir kulun kusûrunu setr ederse illâ Cenâb-ı Hakk da kıyâmet gününde onun kusûrunu kıyâmet ahâlisinden setreder." Ba'zı yerde; "*Kulun muhâsebesini af eder*" diye şerh olunmuştur.

RAHMÂNÎ TEFEKKÜR

Ma'lûm ola ki, fikir dört kısımdır: Fikr-i şeytânî, fikr-i nefsânî, fikr-i melekî, fikr-i Rahmânîdir.

Zîrâ, fikir ya dünyâ ya ukbâ içindir. Dünyâya müte'allik olan fikir ya şer'a muhaliftir, bu kısım fikr-i şeytânîdir, ya şer'a mutabıktır, bu kısım fikr-i nefsânîdir. Ukbâ için olan fikir ya cennâtedir, câna cîmdir kâne müte'alliktir bu kısım fikr-i melekîdir yâhûd yalnız Rahmân'a müteallliktir, bu kısım fikr-i Rahmânîdir. Eğer sâlik evvelki üç kısmı tefekkür ederse hakikatta cünûb makâmındadır, dîvân-ı Hakk'tan uzak olur, gusül vâcibtir. Gusül de fikrini bu gibi envâ'-i tefekkürâttan ref' edip fikr-i Rahmânîde tevakkuf eylemek lâzımdır. Ma'lûmdur ki iki fikrin zihinde içtimâ'ı gayr-i câizdir. Zîra zihin basît olup mürekkeb olan şeyi kabûl etmez.

Ey sâlik-i hakikî! Âyet-i kerîme mucibince,

استعيذ بالله مِنْكُمْ مَنْ يُرِيدُ الدُّنْيَا وَمِنْكُمْ مَنْ يُرِيدُ الْاٰخِرَةَ

“Este’îzu billâh Minkum men yürîdu’d-dünyâ ve minküm men yürîdu’l-âhirete” buyurulmuş, yani: “*Ba’zılarınız dünyâyı taleb edendir, ba’zılarınız da âhireti taleb edendir*” (Âl-i İmran, 3/152) Allah Azîmü’ş-şân'ı talep eden âşık-ı hakikat nerededir? Her kimin matlûbu Allah Zü’l-celâl olursa alâmeti dâima fikr-i Rahmânî ile tefekkür eder, hiç ayrılmaz.

HÂLVETE GİRMEK

Ma’lûm ola ki hâlvete ve erbaîne girmenin âdâbı şudur ki; Sâlik hâlvete şeyhinin duâsı ve teveccühü ve Fâtiha'sıyle ikindiden sonra girer. Fütuhât-ı ma’nevîyye-i rûhânîyyeye nâil olmak için rızâen li-llâh hâlvete niyet eder. Hâlvette oturduğu müddet: Abdeste devâm eder, oruç tutar, dünyâ kelâmı konuşmaz, zarûretsiz hâlvetten çıkmaz, hâriçde hâcetinden ziyâde durmaz, çıktığı vakit başı örtülü çıkar, cemâate şeyhin izni olursa çıkar, izinsiz çıkmaz. Gece gündüz abdestsiz durmaz. Hâlvetin hitâmına kadar ehline yakın olmaz. Hâlvet elbisesini de aslâ çıkarmaz. Hayvanattan bit, pire, sinek vesâire gibilerini katletmez, vücûdundan da atmaz. Tırnaklarını ne keser ne de kestirir. Bedeninden kıl koparmaz. Vücûdunu tırnağıyla kaşımaz. Hâlvette yatıp uyumaz, oturduğu hâlde uykusunu geçirir. Hâlvette, ferâiz ve nevâfil, usûl-i Tarîkat-ı Uşşakiyye’ yi îfâdan sonra gece gündüz esmâsıyla meşgûl olur. Ve’l-hâsıl, hâlvetteki sâlik ihrâmdaki hacı gibidir. İhrâmda ri’âyeti vâcib olan emirlerin hâlvette ri’âyeti vâcibtir. Rü'yâ veya vâkı’adan her ne görürse şeyhine her gün beyân eder. Eğer hâlvet esnâsında şeyhi esvâb değiştirmek gibi bir şeye izin verirse işler, vermezse işlemez. Hâlvetin mahâlli, dar olmak, temiz olmak ve gece gündüz muzlim, karanlık olmak lâzımdır. Gerek mescid gerek diğer bir mahâl beyninde fark yoktur. Başlı başına hâlvete girmek bir fâide vermediği gibi tarîkatden ma’dûd değildir. Şerî’atte fi’liyle me’cûrdur. Lâkin meşâyıh-ı sûfîyye gâyet müsta’bed addederler. Lâkin tekmîl-i sülûk etmiş seccâde-nişîn meşâyih için başlı başına girmek câiz ve müstahsendir. Hâlvetin müddeti tamâm olduğu vakit yine ikindiden sonra şeyhin duâsı, teveccühü Fâtiha’sıyla çıkar. Şeyhi başındaki örtüsünü eliyle Fâtiha ederek alır.

Hâlvet ile erba’înin şartları müsâvîdir. Hâlvet on gündür gecesiyle berâberdir. Hâlvete Pazartesi günü ikindiden sonra girilir. Erba’îne Cumartesi günü ikindiden sonra girilir ki çıktığı gün mümkün ise Cuma

gecesine tesâdüf eyleye. Diğer hâlvet ve erba'îne girmek murâd edüp hâlvette oturmasına mâni' bulunursa hâlvette oturmaktan başka bütün hâlvetin âdâb ve şartlarını yerine getirir. Hâlvette oturmaktan başkasını edâ eder. Bu hâlvete "ayak hâlveti" tesmiye olunur. Fi'l-cümle hâlvette olan gibi olmuş olur, başına örtü almaz. Eğer örtü de alırsa daha evlâdır.

Ma'lûm ola ki hâlvet ve erba'îne fasl-ı bahâr gibi eyyâm-ı mu'tedilede girilir. Eğer aşr-ı Zilhicce gibi nefedâ-yi zimmete mâni' değil ise şiddet-i harâretten veya şiddet-i bürûdetden müteessir olmamak için mu'tedil günlerde girmelidir. Hâlvette inkıbâz îrât eden me'kûlâttan sakınmalıdır. Zîrâ savmda mûris-i kabz olmakla inkıbâzı kuvvetlenip anâsırına zarar verir. Bedeninde muhâfaza-i tabîat hâlini riâyet lâzımdır. Çünkü bedenle anâsır rûh-i hayvânînin merkebi, rûh-i hayvânî de rûh-i insanînin merkebidir. Dikkatle emir olunduğu:

نفسك مطيتك فارفق بها

*"*Nefsüke matıyyetüke, fe'rfak bihâ*",* "*Nefsin senin bineğindir ona rıfk ile muâmele et*" hadîs-i şerîfiyle bu sâbittir.

SÂLİKLERİN ŞEYH İLE MU'ÂYEDE USÛLÜ

Usûl-i mu'âyede evvelâ bayram ta'âmından sonra zikr meclisine oturulur. Meşayih ve kudemâ-yi sâlikîn şeyhin sol tarafına kıdem i'tibâriyle otururlar. Ba'dehû "Hamdiye" usûlünü okurlar. Lâkin "Yâ Dâfi'!", "Yâ Muîn!"okunmaz. İlâhinin hitâmında Fâtiha ma'assalavât okunduktan sonra şu salavâtı cehren okudukları hâlde ayağa kalkarlar:

اللهم صل على سيدنا محمد و على اله و صحبه و سلم

"Allahümme salli alâ seyyidinâ Muhammedin ve alâ âlihi ve sahbihi ve sellim". Mükerrer sûretle okurlarken şeyhin sol tarafındaki şeyhin elini öper, sağ tarafına geçer, durur. Onun alt tarafındaki de şeyhin elini ve sağındakinin elini öper. O da muttasılan sağ tarafa, sol taraftan öperek gelirler, dizilirler. Neticeye kadar salavât-ı şerîfeye devâm olunur. Sol taraf tamâmıyle sağ tarafa nakil oluncaya kadar birbirlerine musâfaha, muânaka ederler. Tamâmında şeyh mu'âyedeye dâir teberrük duâsı eder,

”el-Fâtiha!” der. Evvelinde, âhirinde salavâtla Fâtiha okurlar. Hamdiyenin esnâ-i kırâatında gül-âb ve buhûr sağdan sola i`tâ’ olunur. Leyâl-i mübârekede Mi’râc, Berât gibi yine ba’de’t-ta’âm şeyhin yanına cem’ olup elini öperler, ayakta dururlar. Şeyh duâdan sonra “Fâtiha!” der cümlesi;

اللهم صل على سيدنا محمد و على ال محمد

“Allahümme salli alâ seyyidinâ Muhammedin ve alâ âl-i Muhammed” diyerek Fâtiha’yı okurlar.

SECCÂDE-NİŞÎNLÎK VE ŞEYHLİK İCÂZETİNDE USÛL

Ale’l-usûl evvelâ ta’âmdan sonra meclis-i zikirde oturup “Hamdiye-i şerîf” okunur. “Yâ Dâfi” ve “Yâ Muîn” esmâları okunmaz. İlâhi bittikde cemâat:

اللهم صل على سيدنا محمد و على اله و صحبه و سلم

“Allahümme salli alâ seyyidinâ Muhammedin ve alâ âlihi ve sahbihi ve sellim” derler. Mükerrer ayakta okurlarken şeyh olacak zât mürşidine mukâbil dört hatve yakın ayakta durur. Salavâttan cemâat fâriğ olurlar. Şeyh olacak zat mürşidine doğru bir adım atar ve cümlesine; “Esselâmu aleyküm yâ ehle'ş-şerîa” der. Cemâat dahi; “Ve aleykümü’s-selâm ve rahmetullâhi” derler. Sonra bir adım daha atar; “Esselâmu aleyküm yâ ehle'l-tarîkîn” der. Cemâat; “Ve aleykümü’s-selâm ve rahmetullâhi” derler. Sonra bir adım daha atar; “Esselâmü aleyküm ya ehle’l- hakîkat” diye selâm verir. Cemâat de selâmı red eder. Dördüncü adımda; “Esselâmu aleyküm yâ ehle'l-ma’rifet” diye selâm verir, cemâat yine red eder. Mürşidin önünde ayakta durur. Ba’dehû şeyh sâlike: “-Nereden geldin?” diye suâl eder. Sâlik cevâbında: “-Dünyâdan geldim” der. Sonra şeyh sâlike: “-Nereye gidiyorsun?” der. Sâlik cevâbında: “-Âhirete gidiyorum” der.

Ba’dehû şeyh tâc-ı şerîfi alır ta’zîmen kendi alnına kadar ref’ eder, tekbîr alır kendisi evvelâ öper. İkinci def’a tekbîr alır sâlike öptürür. Sâlikin

alnına kadar kaldırır. Sonra üçüncü tekbîrde başındaki imâmesi ihrâç olunup, sâlike giydirir.

Sonra şeyh hırka-i şerîfeyi alır, sağ elini cebîne (alnına) vaz' ederek tekbîr alır. Üç def'a tekrâr ederek, üçüncüde giydirir.

Sonra şeyh ridây-ı şerîfî alır, üç tekbîrle sâlikin omuzlarına uçları müsâvî olarak vaz' eder

Sonra şeyh asâyı alır, minvâl-i sâbık üzere üç kere tekbîr eder ve sâlike i'tâ eder.

Sonra şeyh "el-Fâtiha!" der maassalavât Fâtiha'yı okurlar. Ba'dehû hâzır olan meşâyih kıdem tertibiyle "Fâtiha!" derler her def'asında Fâtiha okunur. Sonra mürşid sâlike "Fâtiha!" demekle emreder. Sâlik "el-Fâtiha!" der, cümlesi maassalavât okurlar. Sâlik bu Fâtiha"dan başka mürşidi huzûrunda Fâtiha diyemez. Sonra mürşid makâma münâsib duâ eder, "el-Fâtiha!" der. Cümlesi maassalavât okurlar. Sonra cümlesi meclisten cehren tevhîdle meşgûl oldukları hâlde çıkarlar. Ba'de'l-hurûc meşâyihten birisi "el-Fâtiha!" der maassalavâtla cümlesi okurlar. Ba'dehû sâlik ziyâret makâmına gider. Ba'de'z-ziyâret hâzır olan meşâyihin ellerini öper. Meşâyihten gayrısı da sâlikin mecâzen elini öperler. Bu vechile merâsim-i cem'iyet hitâm bulmuş olur.

SÂLİKİN BİR BAŞKA ZÂVÎYEYİ ZİYÂRETİ

Ma'lûm ola ki bir sâlik-i hakîkat, mensûb olmadığı bir zâviyeye gittiği vakit o zâviyenin âdâb, erkânına tâbi' olup âdâbıyle müeddeb olmak lâzımdır.

الحمد لله على الاتمام والصلوة و السلام على الرسول خير الانام و على اله ذوى الاقدام و الاصحاب الكرام غفر الله تعالى لمحرر هذه التخفة و لمترجمه و لوالديهما و لمرشدهما و لمن دعا اليهما

بالخير و لمن نظر بالعفو الى فطينهما فيها سبحان ربك رب العزة عما يصفون و سلام على المرسلين و الحمد لله رب العالمين

Elhamdü lillâhi ale'l itmâmî ve's-salâtü ve's-selâmü ale'r-rasûli hayri'l-enâmi ve alâ âlihî zevi'l-ikdâmi ve'l-ashâbi'l-kirâmi gaferallâhü Tealâ li-muharriri hâzihi't-tuhfeti ve li-mütercimihi ve li-vâlideyhimâ ve li-mürşidihimâ ve li-men de'â ileyhimâ bi'l-hayri ve limen nazara bi'l-'afvi ilâ fatînihimâ fîhâ. Sübhâne rabbike rabbi'l-'izzeti ammâ yasifûn ve saelâmün ale'l-mürselîn ve'l-hamdü lillâhi rabbi'l-âlemîn.

IV. BÖLÜM: (MÜTİMME)

Mütercim fakîr, Şeyh Abdurrahman Sâmî der ki; Risâle-i Tuhfetü'l-Uşşâka mütimme olmak üzere, maşrık-ı şems-i ma'rifet, vârisü'l-haml-i sırr-ı vahdet, kutb-i enfüs ve âfâk, mürşid-i a'zam, eş-şeyh Abdullah Salâhaddîn Uşşâkî kaddesallâhü sırrahu'l-bâkî ve kaddesenâ bi-kudsi sırrahu'l-mülâkî efendimizin himem-i kudsiyeleriyle vârid olduğu icâzet erkânına âid olan, "Tâc-ı şerîf" ve "Şeyh" ve "Mürşid" ve "Post" ve "Âyîn-i zikr" hakkında ba'zı hakâik ve rumûzâtı, tebdîlere izhâr ve tefhîm niyetiyle tahrîr-i şürû' etmeye hizmet-i tercüme üzerine hizmet-i tetimme ile eziyyâ ve nisbet-i kudsiyyelerine kuddise sırrahu vesile-i cemîle ola vallahü'l-muvafık.

BİRİNCİ (MÜTİMME) "TÂC-I ŞERÎF RUMÛZÂTI"

"Tâc" (تاج) lafzı aded hesâbıyla 400 eder. Dört aded-i tâmmdır. Nısf (2), sülüs (3), rub'ı (1/4) ilâvesiyle aşere-i kâmile eder ki insân-ı kâmile mahsûstur. Aşere merâtibi tenzîhdir ki cihât-i sitte ile "kabl", "ba'd", "cüz" ve "kül"dür. İnsân-ı kâmil mertebe-i tenzîh-i tâmma vâsıl olandır. Aşere 4 ile ba'de'd-darb kırk eder. Hâlkıyyet, hakkiyet mertebeleri ki hâlkıyyet mertebesi 28'dir. Hakîkat mertebesi 12'dir. Mecmû'u 40 eder. İnsân-ı kâmilin bu 40 mertebeyi tekmîl etmesi şarttır. 400 esmâ-i hüsnâ ile ba'de'd-darb 400 eder. Asıl adetle 404 eder ki 400 esmâ-i hüsnâ-i ilâhiyye ile kemâl-i takdîs mertebesine bi-hasebi't-tahalluk vâsıl olmak lâzımdır. 4 ise, dört kitâbın hakâiki, merâtib-i insân-ı kâmile terakkisine vesile olduğuna îmâdır.

"Tâc"(تاج) harflerinin 3 olması merâtib-i tevhîde işâre."T" Tevhîd-i ef'âl, iki nokta fi'l-i hâdisin fi'l-i kadîmde mahvi. "ELİF" tevhîd makâmına işâre. "ELİF" ismindeki "F" fenâ fillâha, "ELİF" lafzının sekiz noktadan mürekkep olması sıfâta, zâtiyye tecellîsiyle tevhîd-i ef'âle, "ELİF" harfi müteharrik ve harf-i med olması sıfât-ı fi'liyye ile tevhîd-i sıfâta işârettir. Cim tevhîd-i zâta, mim mir'ât-ı etemm olan hakîkat-i Muhammediyye nûruna, verâset-i teb'iyyetle bi-hasebi'l-isti'dâd mazhar-ı rahmete ve cemâl olmaya işârettir.

Tac harflerinin (TE), (ELİF) , (CİM) olması; (TE) terk-i tecrîde yani merâtib-i celâliyyeden, tecerrüd-i tâmm ve tefferrüd-i müdâme,

"Cîm"; merâtib-i cemâliyye ile tahakkuk-i tâm ve ta'alluk-i müdâma işâret olup, "ELİF-İ VASATÎ" insân-ı kâmil bu iki san'at beyninde berzâh-ı câmi' olmasına îmâen işârettir.

Tac lafzıyla "Te" libas olunanın televvün-i tevhîde me'mur olduğu "ELİF" ile insân-ı hakîki isti'dâdına mazhar olana istikâmeti ta'lîme muvazzaf, "CİM" makâm-ı farkın istikâmeti makâm-ı cem'in merâtib-i ef'âl, sıfât, zât olmasına vesile olduğuna îmâdır.

Tac lafzındaki "Te" CİM'den munfasıl yani hattan munfasıl, lafzan muttasıl olması, makâm-ı farkta olan insân-ı kâmilin bilâ infisâl ve'l-ittisâl nâsutiyette cem'i lâhutla kâim olmasına işârettir.

Tac lafzında "Te" ta'lîme, "ELİF" esmâ-i ilâhiyyeye, "CİM" celâli, cemâli merâtibe işâret olup, lâbis olanın bu meziyetle mütemeyyiz olmasına işârettir.

İşâret bâbının vücûhuna hasr olmamakla "el-Ârifu yekfîhi'l-işâre" *"Arife işâret yeterlidir"* kâidesine riâyet, bu kadarla iktifâ olundu.

İKİNCİ MÜTEMMİME "MÜRŞİD HAKKINDADIR"

Mürşid tâc-ı lâbisi olacak meziyyeti câmi' olan zât olup dört mertebeyi tekmîl etmiş olmalıdır:

Etvâr-ı seb'a ve letâif-i seb'a merâtib-i enfüsiyyesini yalnız rü'yâ ile değil keşfe'l-yakîn sırdan sonra, merâtib-i tevhîdi bi-hasebi'l-müşâhede itmâm, ba'dehû merâtib-i verâseti makâm-ı irşâda kadar tekmîl edip, hakîkat-i Muhammediyye'de mahv olup, bâtını, nûr-i sıfât ve bârika-i zâtla müstağrak, âlem-i nûrâniyyetle kâim, zâhiri, fark-ı ubûdiyyeti cem' ile îfâda dâim olan zât-ı şerîftir.

MÜRŞİD-İ KÂMİLİN EVSÂFI

Mürşid-i kâmilde bulunması lâzım olan evsâf 32 mertebe ile mukayyed olmak lâzımdır

1. Evvelkisi ehl-i sünnet ve'l-cemâata i'tikadı ve ameli üzere olmaktır.
2. İlm-i bâtını hakikat bilmektir.
3. İlm-i tâbir âfâkî enfüsî'yi idrâk ederek, sâlikin derecât-ı merâtibini ta'yin eylemektir.
4. Âmil-i kâmil olup mürîdâna nasihat eylemektir.
5. Lillâhi fillâh olup Hakk'ın ve halkın hukukuna riâyet sâhibi olmaktır.
6. Sahâvet ve îsâr sâhibi olup nefsinden ziyâde ihvân-ı müslimîni düşünmektir.
7. Safâvet sâhibi olup kalbi tamâmıyle Hakk'a teveccüh ederek Hakk'dan gayrı kimseden ihtirâz etmemektir.
8. Hem zâhiri ve hem bâtını Hakk'la meşgûl olup dünyâdan, ukbâdan i'râz etmiş olmaktır.
9. Hubb-i şehvetten halâs olmuş olmaktır.
10. Mürîdin malına gınâsına tama' etmemektir.
11. Mürîdin ağniyâ fukarâsını müsâvî tutmaktır.
12. Huzûr-i kalb ve rûhuna mâni' olacak meşgûliyyetten fariğ olmaktır.
13. Mürîdine şefkat ve merhamet eyleyüp feyzine duâ eylemektir.
14. Hilm sâhibi olup şiddet ve gılzetle muâmele eylemeye.
15. Afv sâhibi olup ma'zeretli ma'zeretsiz kabâhat, kusûru bağışlaya.
16. Setr sâhibi olup bir mürîdin kusûrunu yüzüne vurmaya. Meğer irşâd için olursa rumûzla îmâ ile söyleye.
17. Hüsn-i ahlâk sâhibi olup cefâ edene safâ ile, red edene kabûl ile, imsâk edene i'tâ' ile, i'râz edene ikbâl ile muâmele eyleye.
18. Mürîdin meşguliyyeti varken kendi hizmetiyle emir etmeye.
19. İkrâm ve ihsân sâhibi ola.
20. Tevekkül-i tâm sâhibi ola.
21. Medîh, zem, fakr, gınâ, musîbet ve ni'met nazarında müsâvî ola.
22. Müdâvim-i evkat, mülâzım-ı tecellî-i hâlât murâkıb-ı tedenni-yi ânat ola.
23. Bir nefes Hakk'tan gafil olmayıp zikr-i dâim ve şühûd-ı hâim sâhibi ola.

24. Her umûrunda Hakk'a havâle ile teslîm-i tâm sâhibi ola.
25. Kazaya rızâ-yı tâm ile mukâbele ede.
26. Tekebbürsüz vakar sâhibi ola.
27. Tezlîl-i nefsten berî tevâzu' sâhibi ola.
28. Her vecihle ahdine vikâyeye mâlik ola.
29. İkrârında sâbit ola.
30. Bâtıl ve kizblerden i'râz edip ehl-i sıdk ve ehl-i Hakk ola.
31. Sükûnetli, ta'cîlden hazer edici ola.
32. Keşf ve müşâhede, muâyene sâhibi ola.

Her kimde bu otuz iki mertebenin kemâli bulunûrsa kemâl-i irşâda lâyık vâris-i Hakk ve hakîkat olduğuna delildir.

سير الله لنا و لاخواننا اجمعين

"Seyyerallâhu lenâ ve li-ihvâninâ ecma'în", "*Rabbim bize ve bütün ihvânımıza seyr kılsın*" Âmin.

ÜÇÜNCÜ MÜTİMME "ŞEYH" ÜNVÂNINDADIR

"Şeyh"; sinnen kemâl, ilmen kemâl, irfânen kemâl, hâlen kemâl, irşâden kemâl sâhibine denilir. Bu makâmda irşâden kemâl sâhibine denilir, sinne i'tibâr yoktur. Unsûrî ve cismânî vilâdetten sonra nûrânî ve melekûtî vilâdetle hâsıl olan tekâmüle nazar olunur. Melekûtî vilâdet i'tibâriyle nâkıs nâkıs, kâmil kâmildir.

Şeyh (شيخ) lafzının bu gibi zâta tesmiyesinde vücûh-i münâsebet vardır.

Evvelâ "ŞIN" (ش) beşeriyyet ve unsûriyyet zulmetinden melekûtiyet nûrâniyyetine hâli mübeddel olup, sûre-i beşerîsiyle muhafaza-i unsûriyle o cevher melekûtî be-kân olmak.

"YA" (يا) ismi "ELİF"ten "BE"ye 28 harfle işâret olunan 28 merâtib-i ma'neviyye ki 7 isme tezâifinin dörder tecellisiyle yirmisekiz eder. Bu 28 menzilde seyr-i sülûk sâhibi ola. Silsile-i evliyadan verâsetine niyâbet sahibi ola.

“HA” (خا) tebdîl-i ahlâka nâil olup tehzîb-i ahlâka me’mûr ola, yâhûd şüpheyi şerr-i nefsi ve hevâyı nûr-i aşk-ı Hüdâ’ya tebdîl etmiş ola ya silsile-i evliyadan verasetine niyâbet sahibi ola.

“HA”; halkı Hakk’a irşâda me’mûr olup halkiyet, Hakkiyet mertebelerini hakkıyla hatm eyleye. Yâhut “ŞIN” şüphe-i hicâbtan urûc edip şuhûd-i merâtibe vâsıl olsa şuhûdü’l-hakk bilâ halk şuhûdü’l-halk ma’a’l-Hakk şuhûdü’l-Hakk ve’l-halk mertebeleriyle kâim ola.

“YA” sâhibu’l-yedi’s-sahîh ola sâhib-i telkin ola.

“HA”halkıyeti Hakkıyette meslek ve muzmahil fânî ve halkıyeti Hakkıyetle kâim, bâki ola, yâhûd Hâdî, Reşîd ismine hâdim Habîr ismiyle âlim ârif ola. Ve’l-hâsıl Şeyh ünvânıyla mürşide lâzım olan rumûzâtı câmi’ olan zâta işâret olmakla mürşidin sıfâtını câmi’ olan zâta hâl ve merâtib-i melekûtiye i’tibâriyle kemâline binâen şeyh ıtlâk olunur. Bu merâtibe vâsıl olmayan kimselere şeyh ıtlâkı, sûretleri şeyh sûreti olmak i’tibâriyledir.

DÖRDÜNCÜ MÜTİMME “POST” RUMÛZATI

“Post” serilirken okuncak âyet-i kerîme;

استعيذ بالله وَاتَّقُوا اللَّهَ لَعَلَّكُمْ تُفْلِحُونَ

“Este’îzü billâhi Ve’ttekullâhe le’alleküm tüflihûn”, *“Allah’tan sakının, tâ ki kurtuluşa eresiniz”* (Âl-i İmrân, 3/200)

اَلَّذِينَ يُنْفِقُونَ فِي السَّرَّآءِ وَالضَّرَّآءِ وَالْكَاظِمِينَ الْغَيْظَ وَالْعَافِينَ عَنِ النَّاسِ وَاللَّهُ يُحِبُّ الْمُحْسِنِينَ

*“*Ellezîne yünfikûne fi’s-serrâi ve’d-darrâi ve’l-kâzımîne’l-gayza ve’l-âfîne ani’n-nâsi vallâhu yühibbu’l-muhsinîn*”, Onlar ki, bollukta ve darlıkta (mallarını Allah yolunda) sarf ederler, (kızdıkları zaman) öfkelerini yenerler ve insanları affederler.(1) Allah ise, iyilik yapanları sever.”* (Âl-i İmran, 3/134)

âyet-i kerîmesi okunur.

"Destûr Yâ Hazret-i Pîr!" diyerek post serilir. Postun başı; teslîmdir ki mürşid Hakk'a kemâl-i teslîmiyyetle muttasıf olmaktır. Sağ eli, sâhib-i yed olup bi-l-vâsıta,

يَدُ اللّٰهِ فَوْقَ اَيْدِيهِمْۚ

*"*Yedullahi fevka eydîhim*", "Allah'ın (kudret)eli onların (sana bîat eden) ellerinin üzerindedir"* (Feth, 48/10) sırrından hisse almaktır. Sol eli, nefsini mağlûb etmektir ki,

موتوا قبل ان تموتوا

*"*Mûtû kable en temûtû*", "Ölmeden önce ölünüz"* esrârına erişip küllî varlıktan çıkmaktır. Sağ ayağı, Hakk'ta tebândır, vakt-i kerâhetinde bile Hakk'tan i'râz etmemektir. Sol ayağı, Hakk için, li-vechillâh hizmettir. Postun üstü telvîndir ki sıfât yüzünden zuhûr eden tecellîyât-ı mütenevvi'ayı Hakk'tan bilip sabr ve tevekküldür.

Postun iç tarafı, temkîndir. Bâtınen Hakk'ta fânî ve mutmain, sâbit, ma-sivâdan mutahhar olmaktır. Ortası, muhabbetullahtır ki künh-i muhabbetullah ile

اِنِّي وَجَّهْتُ وَجْهِيَ لِلَّذِي فَطَرَ السَّمٰوَاتِ وَالْاَرْضَ

*"*İnnî veccehtü vechiye lillezî fetara's-semâvâti ve'l-arda*", "Şübhesiz ki ben, Hanîf (hakka yönelmiş) olarak yüzümü, gökleri ve yeri yoktan var edene çevirdim"* (En'am, 6/79) ile külliyetle Hakk'a müteveccih olmaktır.

Şark tarafı şerîat, garb tarafı tarîkat, şimâl tarafı hakîkat ve cenûb tarafı ma'rifete işârettir. Postun rûhu tekbîr, a'zâsı salavât, kemâli tevhîd, tahâreti istiğfârdır. Postun makâm-ı şerî'atı yokluk, makâm-ı tarîkatı pâklık, makâm-ı hakîkatı vuslat, makâm-ı ma'rifeti müşâhede-i vahdettir. Serilmesi Ebû't-Türâb Şâh-ı Velâyet İmâm-ı Alî'nin radiyallahü anhü ve

kerremallahu vechehunun silsile-i velâyetleriyle gelen feyz-i ilâhî yolunda mahviyyetle hâk olmak, Pîr yolunda yanmak, Hakk yoluna meyl edip akmak. İrâdesini nefs ve hevâdan el çekip irâde-i mürşidde, irâde-i Pîr'de, bi'l-vâsıta-i irâde-i Hakk'ta ifnâ etmektir. Postun iç yüzüyle dış yüzü kesreti vahdette ifnâ etmektir. Vahdeti kesrette müşâhede makâmında ehl-i şuhûd olup sâhib-i makâm olan post üstüne oturur seccâde-nişîn olmaya lâyık olur.

BEŞİNCİ MÜTİMME "SIRR-I DEVRÂN" BEYÂNINDADIR

Umûm turuk-ı aliyye'nin cehriyesinde bilhâssa Hâlvetiyye-i Uşşâkıyye'de zikr ile edilen "devrân"ın, rumûz ve esrârına binâen ecille-i pîrânın içtihâdı ile erkân ittihâz olunmuştur. Devrân'ın delîl-i şer'îsi;

استعيذ بالله وَتَرَى الْمَلٰٓئِكَةَ حَآفِّينَ مِنْ حَوْلِ الْعَرْشِ يُسَبِّحُونَ بِحَمْدِ رَبِّهِمْۚ

*"*Este'îzu billâh Ve tere'l-melâikete hâffîne min havli'l-'arşi yüsebbihûne bi-hamdi rabbihim*", "Melekleri de arşın etrâfını (tavaf eden) kuşatıcılar olarak, Rablerine hamd ile (O'nu)tesbîh ediyorlar görürsün"* (Zümer, 39/75) âyet-i kerîmesinde müfessirler "haffîne" kelimesini "ey dâirîn-i zâkirîn" diye tefsîr etmişlerdir. Arş-ı a'lânın etrâfını melâike-i kirâm tesbihlerle, zikirlerle devrân ettikleri cihetle, namazda meleklerin ibâdetini câmi' olduğu gibi devrânda arş melâikesinin ibâdetini câmî'dir. Kezâ Kâbe-i Mu'azzama'da hüccâc-ı kirâmın Kâ'be-i Mu'azzama'yı "Lebbeyk" diyerek tavâf etmeleri ve Kâ'be etrâfında yedi def'a devrân etmeleri gibi.Tarîkat-ı aliyyede "İsm-i celâl", "Hû", "Hay", "Kayyûm", "Vâhid", "Ehad", "Samed", "Allah" ism-i şerîflerinin her birinde lâ-ekall yedişer def'a devrân edilir.

Evvelâ ku'ûdda halka sûretiyle zikr olunur. Zîrâ hadîs-i şerifte:

إذا مررتم برياض الجنّة فارتعوا قالوا وما رياض الجنة قال حلق الذكر

*"*İzâ merartüm bi-riyâdı'l-cenneti fe-rte'û kâlû ve mâ riyâdu'l-cenneti kâle halaku'z-zikri*"* vârid olup, yani "Cennet ravzalarına uğrar iseniz meyvelerinden ekl ve iltizaz ediniz. Ashâb-ı Kirâm; "Cennet ravzaları nedir yâ Resûlallah" diyerek suâllerine cevâben "halaku'z-zikr" buyurup zikr halkalarıdır diye aleyhisselâtü vesselâm Efendimiz halka sûretiyle edilen zikri cennet bahçesine teşbih buyurmuştur. Bu sebepten murabba' sûretiyle oturulmayıp halka ve dâire sûretiyle oturulur. Zîrâ asıl tevhîd asıl şekli ile îfâ olunmak ensebdir.

Evvelâ halka sûretiyle zikirde rumûz-i vahdet-i zâtiye mihver-i ehadiyyettir. Vahdet-i zatîyyenin zâhiri olan ehadiyyet-i zâtiyyeye ta'alluk eden feyz-i akdesin kabz-ı mukaddese tecellîsinin bir sûretini mürşid, yalnız evvelâ

فَاعْلَمْ اَنَّهُ لَآ اِلٰهَ اِلَّا اللّٰهُ

*"*Fa'lem ennehu lâilâhe illallah*", "(Ey Habîbim!) İşte gerçekten şunu bil ki, Allah'dan başka ilâh yoktur!* (Muhammed, 47/19) diyerek zikre ibtidâsı ile gösterir. O feyz-i akdesin feyz-i mukaddesiyyetle ehadiyyetle zuhûrunda dâirede bulunan sâlikân bir ağızdan "Lâ ilâhe illallah" demekle gösterirler. Mürşid de berâberce söyler. Vahdet-i zâtiyye ile ehadiyyet feyzinin, ilm-i ma'lûmla mutâbakatına îmâ ve tefhîm ve işâret olmuş olur. Kelime-i tevhîd, makâm-ı fenâ fillaha îsal edinceye kadar zikr olunup harf, mahrec-i ta'ayyünün aynında mahviyette harf ve mahrecsiz yalnız halka olarak darb-ı zikre başlanır ki zuhûrun bâtına müstenid, butûn zuhûrla müte'ayyin olduğuna îmâen işârettir. Ba'dehû tevhîd "fenâ fillah'da tamâm olunca zikr kesilir, ilâhi okunmaya başlar. Bu da âlem-i bezm-i elestte hitâb-ı izzetle ervâhın iltizaz ve istiğrâkına tenbiye ve telmîh olmak üzere müstağrak bir sûretle istimâ' olunur. İlâhi tekmîl olunca rûhun tevhîdle urûcunu, i'tilâsını ve rûhun hitâb-ı elest ile incizâbını ve "fenâ fillaha" rûhların seyr-i fi'l-esmâsını merâtib-i esmâda rûhun bi-hasebi'l-merâtib seyr-i fî esmâda, sıfâtta "Lâ ilâhe illallah" ile "seyr-i ilallah"dan sonra "seyr-i fillah"ı göstermek için cisimde hâl, rûha tâbi olarak urûc ve i'tilâyı göstermek için devrâna kıyâm olunur. Kıyâmda okunan ilâhi ile rûhun urûcunda, Hakk'a taalluk-i tâm ve

Hakk'la Hakk olmak taalluk ve ta'ayyünden tamâmiyle tecerrüd ve istiğrâk hâline olan incizâbın sûretidir.

Ba'dehû asıl Hâlvetiyye devrânında, el ele tutmadan hem devrân, hem zikir başlanıp bir kere sağa, bir kere sola darb-ı zikirle devâm olunur ki bu da makâm-ı vâhidiyyet-i sıfâtiyyenin sûretidir. Sağa sola darb-ı zikr ise vâhidiyyetin ehadiyyetle vahdet-i zâtiyyeye ta'allukuna işârettir. Bu vech ile devrân îfâ olunup ba'dehû el ele tutulduğu hâlde devrân edilir ki vâhidiyyetin ehâdiyyetle, vahdet-i zâtiyyeye irtibâtına işârettir.

İsm-i celâl devrânında evvelâ harf lafızla ba'dehû darb-ı zikirle zikr edilmek vâhidiyyetin ehadiyyetin zâhiri olmağa harf lafızla zikredilerek telmîh vahdet-i zâtiyye ile ehadiyyet-i zâtiyyenin vâhiddiyet-i sıfâtiyyeye nisbetle batn-ı batni'l butûn olmasına îmâ tarîkiyle darb-ı zikirle devrân olunur. Ba'dehû merâtib-i vâhiddiyyet-i sıfâtiyyenin tamâm ve tecellîsini göstermek için kollar omuzlara vaz', yâni sağ el arkadan omuza, sol el arkaya vaz' olmak, zuhûr sıfâtla olmasına işârettir.

Ba'dehû "Hû" ism-i şerîfine başlanıp vahdet-i zâtiyye hüviyyet-i bâtına ve sûret-i hüviyyet ise vâhidiyyet-i sıfâtiyye olmasına işâret olmak üzere bir kere batna bir kere zahra temâyül ile zikr olunur. El ele olmak hüviyyetin ta'alluku, kol kola olmak hüviyyetin zuhûru nâmına işâret olduğu gibi hüviyyet-i zâtiyye i'tibâriyle hakâik-i sıfâtın yekdiğerine tekâbül ve tevârüdü, hüviyyetin merâtib-i sıfâtla zuhûruna îmâen işârettir.

Ba'dehû merâtib-i zuhûr olan 18 adedini müştemil "Hay" ism-i şerîfi ki merâtib-i esmâ olan 1000 adedi ile ba'de'd-darb 18 bin âlem sereyân-ı sırr-ı hayât ile hayy olup nûr sübûtu ile dâim kâim olmakla sırr-ı sereyânın sûretini zâhir-i mezâhir-i devrânla gösterdiği gibi "Hayy Allah", "Kayyum Allah" ism-i şerîfleriyle devrâna başlanır ki mahviyyetden sonra ta'ayyünün aynına hayât-i zılliyyetine mukâbil hakîkat-i hayât, hakîkat-i kayyûmiyyetin zuhûruna işâret olarak 18 kerre devrân edilir.

18'den sonra, yalnız "Hayy" ism-i şerîfi sür'âtle devrân edilerek tekmîl olunur ki, kayyûmiyyetin ayn-ı hayât hayâtın ayn-ı kayyûmiyyet feyzinden ibâret olup, sür'atle tecellî-i merâtibten bir gibi göründüğünden hayât kayyûmiyyetten kayyûmiyet hayâttan ayrılmadığından bir

mazharda ictimâ etmekle yalnız “Hayy” ism-i şerîfi ile itmâm olunur. Bu sırdandır ki Kur’ân-ı Kerîm'de ekseriyyâ “El-Hayyu’l-Kayyûm” ism-i şerîfleri müte’âkiben zikr buyurulmuştur.

Ba’dehû cemü’l-cem şuhûdunda “Vâhid, Ehâd, Sâmed, Allah” esmâ-i şerîfleri ile devrân olunup kavseyn tecellîsinde kavs-i imkân bi-hasebi’l-merâtib kavs-i vücûba mirât olduğunu göstermek için de Vâhid, Ehâd'in zuhûru, Ehad, Sâmed'in zuhûru, Samed mertebe-i câmi'inin zuhûru olduğunu îmâ tarîki ile müctemi’an zâkirînin her birinin zahrına diğerinin sadrı mukâbil olarak devrân edilerek lâ-akall 12 adet devrânla tekmîl olunur.

Ve kavseyn sırrına bir kere sağa, bir kere sola vaz-’ı kademle remz olunmuş olur. Her ismin devrânında dâire ortasına, yani mihvere mürşidin bi-hasebi’t-tedrîc tavassutu ve niyâbeten diğer mürşidlerin o makâma ta’yinleri ise hüviyyet-i zâtiyyeye nisbetle cemi’ hakâik-i esmâ ve sıfâtın tesâvi-i ta’allukları i’tibâri ile mihver-i esmâ ve sıfât te’âmünde i’tibâr olunan mertebe-i zâttan cümle hüviyyât-i esmâya o nokta-i zâttan zuhûr-i feyz ile merâtib-i esmânın ta’ayyününe ve tahkîka işâret olunup ism-i a’zâm-ı küllînin her mertebede zuhûru zâhir ism-i şerîfinin saltanatı olduğu gibi her ismin de İsm-i A’zam’dan hisse-i izhârda nisbet i’tibârı ile cümle esmâ beyninde müşterek olduğunu göstermek için de mürşid nokta-i mihverde kendi mihverinde münferid devrâna başlar. Halka-i devrânda olanlar tarafına teveccüh etmeye başlar. İsm-i A’zam’ın nisbetinde müsâvâtını devrân sûretiyle îmâ için gösterir.

Ey sâlik-i hakikî! Hakâik-i ledünniyyeye sûreten devrândan rûh-i devrâna urûc için devrânda sâlikler, kemâliyle huzûr ve tecerrüd ve istiğrâk hâliyle devrân etmeleri lâzımdır ki vücûd-i unsûr-i türâbî nûr-i esmâ ef’âl-i sıfâtından hissedâr olarak makâm-ı tahkîka kadem-nihâd sûreten taklîdden izâle olalar.

اللهم خلصنا عما سواك و الخصنا بانوار تجلاك يا رحيم يا رشيد

يا صبور يا غفور يا الله

*"*Allâhümme hallisnâ ammen sivâke ve elhısnâ bi-envâri tecellâke yâ Rahîmü yâ Reşîdü yâ Sabûru yâ Gafûru yâ Allah*", "Allahım! Bizi senin gayrından hâlâs eyle ve teceliyyâtının nûrlarına gark eyle. Yâ Rahîm, Yâ Reşîd, Yâ Sabûr, Yâ Gafur, Yâ Allah"*

Tarîkat-ı Aliyye-i Mevleviyye devrânında sırr-ı nefh gaybdan feyz olan zuhûrdan bilâ harf velâ savt "Kün!" emriyle hikâye olunan tecellîden sonra ef'âl, sıfât, zât mertebelerine îmâ tarîkiyle üç def'a cem' ma'a'l-farkla devrân biri vahdet-i zâtiyye-i ilmiyyedeki şuûnu îmâ, biri de ehadiyyet-i zâtiyye-i ma'lûmede temeyyüzât mertebelerine işâre, üçüncüsü de vâhidiyyet-i sıfâtiyye ile ta'ayyünâta işâret olmak üzere devrân edilip cem-'i ma'a'l-farkla semâ' tekmîl olunur. Mesnevî-i şerifte:

بشنو از نَی چون حکایت می کند از جدُاییها شکایت می کند

*"*Bişnev in ney çün hikâyet mîküned Ez cüdâyîhâ şikâyet mîküned*",*
"Dinle ney neler hikâyet ediyor, Ayrılıklardan şikâyet ediyor" mısrâ-i kudsiyyeleri bu sırra da îmâ olabilir. Ma'a-hâzâ Mesnevî-i şerîfîn baş tarafına ilâve-i fakirânemiz olan bir mısrâ şudur.

اي غريب عالم ناسوت خلق
كر م خواى قصهء لاهوت حق

"Ey garîb-i âlem-i nâsût-ı halk
Keremhây-i kıssa-i lâhût-ı Hakk"

Beytiyle farkta makâm-ı cem'i taleb ma'nâsına olan suâle "Bişnev" ile cevâbları cem' ma'a'l-fark îmâ olmuş olur. Semâ'ların umûm-i pîrân kaddesallahü esrârahüm fehami külli ân hazârâtının erkânları nice bin esrârı müştemil olduğu ehl-i ikrâr ve şuhûda beyândan müstefiddir.

Hâlvetiyye-i Uşşâkıyye'de devrândan sonra sıra ile zikre başlanır. Bu da cem' ma'a'l-fark'a işârettir. Devrân cem'e işâret olduğu gibi bu sûretle merâtib-i seyrin cümlesini câmi' olmuş olur ki birincisi seyr-i mine'l-halk ile'l-Hakk'dır. Semâ'hâneye zikr için girmek halkıyyetten tecerrüd-i hufyete irtifâ'dır. Ba'dehû zikre meşrû' ikinci seyirdir ki seyr-i fi'l-Hakk

mertebesine işârettir. Ezkârın esmânın envâ'ı ile zikr, merâtib-i hufyette seyrândır. Ba'dehû münferid zikr seyr-i mine'l-Hakk ile'l-halk tır ki, cem-'i ma'a'l-fark remzidir. Dördüncüsü ba'de'z-zikr hicrâna avdettir. Dördüncüsü sırra işârettir ki seyr-i fi'l-halk bi'l-Hakk'dır.

Ey sâlik-i hakikî! Mukarreb olmak istersen son derece müeddeb ol. Her ferdin mertebe-i kurbu derece-i edebi nisbetindedir. Semâ'hâneye girerken zâhir bâtın külliyetinle teveccüh ederek gir. Zikrullaha başlarken aklın, fikrin rûhun, kalbin, zâhirin, bâtının cümlesini birden cem'-i mâsivâdan kat-'i alâka ederek tamâmiyle külliyetle Hakk'a müteveccih ol. Bütün vücûdun vech-i vâhid hükmünde olarak zikrullahla meşgûl ol, bitinceye kadar o teveccühü ziyâdelendir ki feyzinde o nisbette zuhûr eylesin. Zuhûr eden tecellîlerle mukayyed olma, Teveccüh-i tâmmeden bir vakit ayrılma tâ ki cümle evkâtta bu hâli kendine mâl eyle ki sende

فَأَيْنَمَا تُوَلُّوا فَثَمَّ وَجْهُ اللَّهِ

*"*Fe-eynemâ tüvellû fe-semme vechullâhi*", "Her nereye dönerseniz dönün Allah'ın vechi oradadır"* (Bakara, 2/115) sırrına kâbiliyyet peydâ olsun ki sen sülûkten çok mirât-ı musaffâ ol ki cilân nisbetinde tecellîye nâil olasın.

Eşref Rûmî kuddise sırrûhu'l-azîz "Sırru'd-devrân" risâlesinde kendi zevk tecellîleri üzere ayrıca esrâr-ı devrân beyân etmişlerdir.

اللهم آقمنا متجليات ذاتك و ادمنا تبدينات صفاتك يا متجلى يا الله

"Allâhümme âkımnâ mütecelliyâti zâtike ve edimnâ tebdînâti sıfâtike yâ mütecelli yâ Allâh", "Ey Allahım bizi zâtının tecellîlerine kâim ve sıfâtlarının tezâhürlerine dâim eyle, Yâ Mütecellî Yâ Allah!"

ALTINCI MÜTİMME "SIRR-I VAHDET-İ VÜCÛD BEYÂNINDADIR

Ey sâlik-i hakîki! Hakke'l-yakîn -"kelâmî ebî ve küllühü ebî" "Sözüm ve o sözümün hepsi babamdır" anla- tahkik asıl ve esâstır. Taklîd iflâstır. Vahdet-i vücûd hakkında ne risâleler ne eserler yazılmıştır. Her yazan kendi sözünü tahkîk ederek yazmıştır. Okuyanlardan ikrâr edenler mertebe-i akl ile idrâk olunur zannıyla hatâ etmişlerdir. ikrâr etmeyenler akla, nakle muhâliftir diye inkâr etmişler.

Evvelâ akla ve nakle mûtabık olduğunu isbât edelim. Ma'lûmun olsun ki vahdet-i vücûd demek inkâr edenlerin anladıkları gibi Vâcib ile mümkinün vücûd da birliği ma'nâsına değildir. Ne ma'nâya olduğunu bilemediklerinden inkâr vâdisine gitmişlerdir. Zîrâ mümkin ile Vâcib bir olamaz. Vâcib mümkin olmaz mümkin de Vâcib olmaz. Hakîkat-i vücûb hakîkat-i imkâna zıddır. Hakîkat kalb olmaz.

Öyleyse vahdet-i vücûd ne ma'nâyadır dersen? Evet, vahdet-i vücûd; vahdet-i vücûd-i vâcib ma'nâsınadır ki

وَمَا مِنْ اِلٰهٍ اِلَّا اللّٰهُ الْوَاحِدُ الْقَهَّارُ

"Ve mâ min ilâhin illallâhü'l-vâhidü'l-kahhâr", "Vâhid(bir olan), Kahhâr (herşeyden en üstün) olan Allah'dan başka hiçbir ilâh yoktur (Sâd, 38/65) gibi nice âyetlerle sâbit, aklen ve naklen edillesine nihâyet yoktur. İnkâr edenler bu ma'nâya olduğunu bilseler inkâr etmezlerdi. Kendi evhâmlarıyla tevehhüm ettikleri ma'nâya göre inkâr ederler.

Eğer suâl edersen bu ma'nâca mümkinin vücûduda sâbit olmuş olur, Vâcib de mevcûddur, vahdet-i vücûd demekte ma'nâ nedir?

Cevâb: Mümkinin vücûd-i ârızîsini "el-'âridu ke'l-ma'dûm" kabîlinden ma'dûmü'l-asl olmakla lâ-mevcûd makâmında olup lâ–mevcûdün bi'l-asâleti illâ hüve'l-vâcibü'l-vücûd demek olur ki bunu bir kimse inkâr edemez. Ulemâ-i zâhir de bu vecihle ilmen delâleten isbâta ikrâra mecbûrdur. Lâkin bu, ilme'l-yakîn'dir. Ayne'l-yakîn görmek hakka'l-yakîn bulmak akılla olmaz. Aklın tasavvurâtı tasdîkât kabîlinden hâdis

akılla idrâk edilmeyip mücâhede ile müşâhedeye nâiliyyetle olur. Müşâhededen sonra meşhûdda fânî olarak hakka'l-yakîne erişilir. İşte muhakkıkîn-i evliyânın idrâk ettikleri ilme'l-yakînin ayne'l-yakîninden hakka'l-yakîn mertebesinin hakîkati budur.

VAHDET-İ VÜCÛDU ANLAMADA DÜŞÜLEN HATÂLAR

Müstakil risâle sâhiblerinin hatâlarını sem-'i canlı işit, gûş-i hûşuna menkûş eyle ki Cenâb-ı Hakk cümlemizi, cümle tâlib-i hakîkat evlâdlarımızı muhâfaza eyleye, hakka'l-yakîn zevkine müyesser eyleye Âmin, bi-hürmet-i imâmü'l-mürselîne ve'l-vârisîne bi-hakîkatihi ecmaîn.

Ey tâlib-i hakikat! Bilmiş ol ki vahdet-i vücûd risâlelerindeki temsîlâtın hatâlarını ve sebeb-i hatâlarını bir bir nakl-i tahkîk edeyim. Hacerden cevhere fark vardır.

1. Hatâ: Mümkinâtı heyet-i umûmiyyesiyle bir a'zâ-yı cismeye temsîl edip a'zâ-yı cismin teksiriyle şahsın vücûdunun vâhid olmasına münâfî değildir diye hatâ etmişlerdir ki sebeb-i hatâ Vâcib ile mümkini bir vücûd gösterip Vâcib'i "küll", mümkini "cüz" kıldıklarından Cenâb-ı Allah'ı külliyyet ve cüziyyetle tavsîf ederek mümkinâttan mürekkeb tevehhüm etmişlerdir. "Te'âlallahu an zâlike uluvven kebîrâ". Bu da vücûdiyye mezhebidir, ehlullah mezhebi değildir.
2. Hatâ: Vâcibü'l-vücûdu noktaya, mümkinâtı da noktanın hareketiyle hâsıl olan hurûf ve kelimât, cümle ve ibârâtına temsîl ederek hatâ etmişlerdir. Zîrâ bu takdirce Vâcib'in vücûdu vücûd-i zımnî icmâlî olup mümkin Vâcib'in mutâbıkısı tafsîli olmuş olur. Bu ise hem isneyniyet hem de Vâcib'i icmâl-i tafsîlle tavsîf olmuş oldu ki bu da evvel ki gibi hatâdır. Min cihetihi aynidir.
3. Hatâ: Vâcib'i habbeye, mümkini habbeden zuhûr eden eşcârın dalları yapraklarına temsîl etmekte hatâ etmişlerdir. Sebeb-i hatâ, habbenin dallara inkılab ve tahavvül ve hulûl ile zuhûru olup, habbe o ağsânda mahvolmaktadır ki Vâcib "el-ân kemâ kân", "Nasıl idiyse şimdide öyledir" olup tebeddülden, tegayyürden, hulûlden, ma'dûm olmaktan, mevcûdun zımnında mevcûd olmaktan münezzeh müberrâdır.

4. Hatâ: Katre-i mâ' ile mâ'nın incimâdına teşbîh edip suyu Vâcib'e, suyun bürûdetle donmasını mümkine temsîl edenlerdedir. Sebeb-i hatâ ise, katrenin incimâdıyla mâiyyet mâhiyyeti tebeddül ederek hâl-i incimâdda mümkinden ibaret, vücûd-i aynî vücûd-i mümkin addedilmesidir ki bu da hatâdır.

Zîrâ hulûl-i ittihâd ma'nâsı bulunduğu gibi imkânın müstakillen mâhiyyeti Vâcib'e galebe ederek kendi hükmünü Vâcib'e infâzla ya ayn-ı Vâcib olmuş olur yâhûd Vâcib ayn-ı mümkin gibi temsîl olunmuş olur nev'an mâ mahiyyet Vâcib'e tebeddül arzını îmâ etmekle hatâdır. Âyet

وَاللّٰهُ غَالِبٌ عَلٰٓى اَمْرِهٖ

*"*Vallâhu gâlibun alâ emrihi*", "Allah, emrinde gâlibdir (dilediği herşeyi yapar)"* (Yusuf, 12/21). Ezeliyyet ve ebediyyetle muttasıf olan vücûd-i vâcib-i lem-yezeli, tebeddülden, tegayyürden, hulûlden, ittihâddan, tecessümden, tekessürden, televvünden ve tâayyünden müberrâdır.

لَيْسَ كَمِثْلِهٖ شَيْءٌۚ وَهُوَ السَّمِيعُ الْبَصِيرُ

"Leyse ke-mislihi şey'ün ve hüve's-semî'u'l-basîr*", "Onun (benzeri olmak şöyle dursun) benzeri gibisi (dahi) yokdur. O, hakkıyle işiden, kemâliyle görendir."* (Şûrâ, 42/11)

5. Hatâ: Adetle temsîl edenlerdir ki, Vâcib'i "bir" (1) adedine temsîl edip "bir" adedden mâ-'adâ adetlerin "bir"den terkiyle merâtib-i adedin husûlüne ve her mertebenin misli "iki" (2),"üç" (3) ilâ-nihâye merâtibe o bir (1) in tazammunuyla husûlüne temsîldedir. Sebeb-i hatâ "bir"den cemî-'i merâtib-i a'dât bizzât sâkıta olduğu gibi Vâcib'in noksânı lâzımdır. A'dadda yalnız "bir"in inzimâmıyla hâsıl olduğu gibi mümkinâttae ayn-ı Vâcib'le bir vücûddan başka bir derece olması lâzım geldiği cihetle ya Vâcib'den taaddüdle imkân şâibesi veya mümkinde vücûb vahdet-i mütekessire şâibesi olmak lâzım gelir ki bu da mâhiyetin mâhiyyet-i akranlısı cihetiyle hatâdır Halbu ki;

فَاِنَّ اللّٰهَ غَنِيٌّ عَنِ الْعَالَمين

*"*Fe-innallâhe ganiyyun ani'l-âlemîn*", "Şübhe yok ki Allah, âlemlerden müstağnîdir (hiçbir şeye muhtaç değildir)"* (Âl-i İmran, 3/97),

و هو العلي العظيم

"Ve hüve'l-'aliyyü'l-'azîm", "Ve O, Aliyy(pek yüce olan)dır, Azîm (pek büyük olan)dır" (Bakara, 2/255)

6. Hatâ: Vahdet-i vücûd'da yakîn-i halk ayn-ı Hakk diyerek ve mümkinâtı yakîn-i Hakk diye ibâre kılıp vücûd-i Vâcib'i aynı i'tibâr etmişlerdir. Sebeb-i hatâ ise ta'ayyün iktizâ eden esmâ san'attır, vücûd-i Vâcib değildir. Zîrâ vücûd, gayb-ı hüviyyete künhüne i'tibâriyle nisbet-i îcâbiyyeyi kabûl etmez. Bir şey ile hükm olunamaz, cemi-'i nisbetten müberrâ müstağnîdir. Nisbet-i selbiyi kabûl eder ki cemi-'i iktizât-ı nisbetten müberrâdır. Ma'a-hazâ gaybın taayyünü demek, gaybın ta'ayyüne inkilâbı, ta'ayyünü kabûl etmesi gibi, emr-i hâdisle kadîm lâ-yezâlin devâmı bî-zevâlin tagayyürü emr-i muhâldir. Bu sebepten sâhib-i Muhammediye sultânü'l-ârifîn buyurur ki;

"Deme bu cümle oldur ki mezâhirle olur zâhir
Arada kimse yok hep var hemîn ol zü'l-Celâl Allah"

Bu sözler hep şer'îatta hakîkatta küfürdür. Kem ta'ayün lâ-ta'ayyünden berîdir. Zü'l-celâl Allah

Suâl:

استعيذ بالله وَنَحْنُ اَقْرَبُ اِلَيْهِ مِنْ حَبْلِ الْوَرِيدِ

*"*Este'îzu billâh Ve nahnu akrabu ileyhi min habli'l-verîd*", "Biz, ona şah damarından daha yakınız!"* (Kâf, 50/16) âyet-i kerîmesinde ta'ayyüne akbiyyet-i ayn olmasını iktizâ etmez mi?

Cevâb: Âyet-i kerîmede “ve nahnu ekrabu” buyurulup “ve ene ekrabu” buyurulmaması bizim sözümüzü ki ta’ayyün-i esmâ sıfâtın eseridir dediğimizi te'kîd ettiği cihetle “nahnü” buyurulmuş da, “ene akrabü” buyurulmamıştır.

Suâl: Öyleyse,

استعيذ بالله وَإِذَا سَأَلَكَ عِبَادي عَنّي فَإِنّي قَريبٌ أُجيبُ دَعْوَةَ الدَّاعِ إِذَا دَعَانِ

“Este’îzü billâh Ve izâ seeleke ‘ibâdî ‘annî fe-innî karîbun ücîbu da’vete’d-dâ’i izâ de’âni”, “*Habîbim, yâ Muhammed!) Kullarım sana benden sorarsa, şübhe yok ki ben(onlara) pek yakınım. Bana duâ ettiği zaman duâ edenin duâsına cevab veririm*” (Bakara, 2/186) âyet-i kerîmesine ne dersin?

Cevâb: “*Fe-innî karîbun*”, “*şübhe yok ki ben(onlara) pek yakınım*” cümle-i celîliyesini “*Bana duâ ettiği zaman duâ edenin duâsına cevab veririm*” kelâm-ı kudsîsi ile tefsîr buyurulması, kurbün bi’l-icâbeti olduğu îmâdır. Ma’a-hâzâ vücûd-i imkân, bir cisim olmak i’tibâriyle mekândir. Mekândan zât vâcib-i nezih olmakla kurb-i bi’l-imkândan nezihtir. Belki âyet-i kerîme kadîm olmakla Cenâb-ı Hakk'ın karîb-i akrab olması kurb-i ezelî karîb-i ebedîdir. Ezelde ebedde kemâ yenbagî li-zâtihi karîbdir. Mahlûkat yok iken nasıl karîb ise var olduktan sonra da bilâ-tebeddül velâ-tagayyür öylece karîbdir. Bu kurb ancak merâtib-i tecellî-i nûr-i zât, nûr-i sıfât, nûr-i ef’âl i’tibâriyledir. Mütecellînin tenezzüh-i nâsiyle berâber hâsıldır. Yoksa cismin cisme yâdigâr hadd-i cihet i’tibâriyle kurbiyyet değildir.

Suâl: “Kurb” min külli’l-cihet i’tibâr olunsa ne mahzûru vardır?

Cevâb: Vâcibü’l-vücûdu dâire farz etmek lâzım gelir bu da şekildir. Şekilden Cenâb-ı Vâcibü’l-vücûd nezîhdir.

7. Hatâ: Cenâb-ı Hakk'ı sütteki yağın sereyânına veya gül yaprağında râyihanın emsâli gibi sereyâna temsîl edenlerin hatâsıdır ki hem hulûl ma’nâsı vardır hem de mahalle ihtiyâç şâibesi vardır ki Cenâb-ı

Hakk münezzehtir. Bir de Vâcib'in vücûd-i zımnî olmasını göstermekle bu cihetten de bâtıldır.

8. Hatâ: Vâcibi bahra, mümkini bahrın emvâcetine temsîlde nev'an-mâ hatâ vardır ki mümkinâtı temevvücât-ı zâtiyeden ibâret kılıp Ganiyy-i bi-z-zât olan Zât-ı azîmü'ş-şân'ı bi-z-zât temevvüc farz ederek tebeddül, tagayyür şâibesine ihâledir. Hâlbuki temevvüç iskân ef'âl san'atı eseridir. Zîrâ ilm-i temyîz-i zât, iskâna müte'allik ya'ni mâhiyyete mümkinâtı yekdiğerinden temeyyüze ta'alluk eder. İrâde tercihiyle ya'ni mümkinât mâhiyyeti vücûda îcâda tercîhe âit kudrete râcih olan mâhiyyeti vücûda takrîbe sebeb-i halk vücûda karîb olan o mâhiyyetin vücûd-i ârızî ile tavsîfine müte'allik olmakla mümkindeki mevce tâbiri imkân san'ât-ı müte'addide telkînlerinin eseri olup Zât-ı Vâcib cemi' nisbetlerden müberrâ, mu'allâ el'ân kemâ kân, ezelî, ebedî, lem-yezelî, lâ-yezelî kuds-i akdes-i mukaddestir celle celâluhu. Fefhem!

Suâl:

استعيذ بالله وَلِلّٰهِ الْمَثَلُ الْاَعْلٰى

*"*Este'îzu billâh Ve lillâhi'l-meselü'l-a'lâ*", "En yüce sıfatlar ise Allah'ındır"* (Nahl, 16/60) âyet-i kerimesiyle

لَيْسَ كَمِثْلِهٖ شَيْءٌ

*"*Leyse ke-mislihi şeyün*", "Onun (benzeri olmak şöyle dursun) benzeri gibisi (dahi) yokdur"* (Şûrâ, 11) âyet-i kerîmesi beyninde cem' ve fark nedir?

Cevâb: "Ve lillâhi'l-meselü'l-a'lâ*", "En yüce sıfatlar ise Allah'ındır"* mertebe-i cemi'ne sıfâtiyyenin, âsar-ı sıfâtiyyeden hakâyikini isbat için emsâl-i âliye mevcûd olup , *"*Leyse ke-mislihi şeyün*", "Onun (benzeri olmak şöyle dursun) benzeri gibisi (dahi) yokdur"* nass-ı celîli ise hüviyyet-i zât i'tibâriyle meselden mu'allâ müberrâ olduğuna tensîsdir. Bu sûretle zât i'tibâriyle temsîle müsâ'ade olmayıp sıfât i'tibâriyle

müsâ'id ise de hatâ olan akvâli ta'dâd ettiklerimizin temsîldeki hatâları bir kat daha anlaşılmış oldu. Zîrâ hatâ olan temsîller Zât-ı Vâcib'i temsîl i'tibâriyle olup, Zât i'tibâriyle temsîle ise *"*Leyse ke-mislihi şeyün*", "Onun (benzeri olmak şöyle dursun) benzeri gibisi (dahi) yokdur"* nassı müsâ''id olmadığı gibi,

لا تفكروا فى ذات الله و تفكروا فى آلائه

"Lâ tefekkerû fî zâtillâhi ve tefekkerû fî âlâihi", "*Allah'ın zâtı üzerinde tefekkür etmeyiniz, velâkin sıfatları üzerindetefekkür ediniz*" hadîs-i şerîfiyle memnû'dur. Zîrâ makâm-ı hayret-i kübrâdır. Akıl için keşf için künh-i idrâke sebil yoktur. Künh-i zâtı idrâke sebîl yoktur. Künh-i zâtı idrâk edecek kadar isti'dâd verilmemiştir.

استعيذ بالله وَمَآ اُوْتِيتُمْ مِنَ الْعِلْمِ اِلَّا قَلِيلاً

"Este''zü billâh Ve mâ ûtîtüm mine'l-ilmi illâ kalîlâ" , "*Size ilimden ancak az bir şey verilmiştir*" (İsrâ, 17/85) âyet-i kerîmesi buna işârettir. Zîrâ Hakk, ilimle, kudretle vesâir sıfâtla muhît değildir, muhât olamaz. Ekmeli'l-cümel muhakkıkîn bu meslektedir.

VAHDET-İ VÜCÛDUN SIRLARI

Bu fakîr-i hakîre göre hâdis kadîme mukârin oldukta ma'dûm olur hükmünce mümkinin iki vechi vardır. Bir vechi ma'dûm-ı mahzdır vech-i hakîkattır. Ehl-i şühûd, ehl-i vücûd bu makâmı müşâhede ederek lâ mevcûde illallah olduğunu görürler. Bir vechi mevcûd-i gayr-i müstakilledir ki vech-i zâhirîsidir. Ehl-i hicâba, unsur gözüyle görenlere müstakil var gibi görürler. Zât'ın san'atta sınıfın, sıfât-ı fi'liyyenin esmâ ile esmânın eşyâ varlığıyla zuhûr-ı izhârını müşâhade edemeyenlere var gibi gözükür. Kendi hicâblarıyla mahcûb olurlar. Hakîkatte mümkinâtın yokluğunu görmezler. Mertebe-i şerî'atte fark ile âmil, mertebe-i tarîkatte cem' ile kâmil, mertebe-i hakîkatte cem'ü'l-cem'le vâsıl olduktan sonra mârifet-i vahdet-i vücûd hâsıl olur. Bu makâma seyr-i sülûkla gelmeyen kimse mevcûdâtı görürken hâdis mevcûdâtı görmesi hicâb-ı azîm olduğu hâlde, lâ mevcûde illallah demesi muhakkıkîne taklîd olmakla

muhakkıkîne ittibâ, vahdet-i vücûdu idrâkide taklîd, muhakkıkînin hikâyelerini hâkî-i mukallid-i mütevehhim sayılır.

Ey sâlik-i hakîkî! Bu sırrı vahdet-i vücûdu idrâk etmek kaville olmaz, akılla olmaz, ta'riflerini akla tasvîrle de olmaz. Seyr-i sülük-i hakîkatle etvâr ve letâif merâtibini geçdikten sonra da mümkün değil. Ondan sonra evvelâ vahdet-i ef'âli mükâşefe lâzımdır. Ba'dehû vahdet-i sıfâtı müşâhede lâzım ba'dehû vahdet-i vücûdu mu'âyene hâsıl olur. Etvâr'dan, letâif'den bî-haber, vahdet-i ef'âl ve vahdet-i sıfâttan bî-behre olanın vahdet-i vücûddan bahsetmesi hurûf-i hecâyı öğrenmeden hatm-i Kur'ân da'vâsında bulunan kimseye benzer ki azîm hatâdır.

Ey sâlik-i hakîkî! Eğer bu âlem ki unsur-i âlemi ulvî süflîdir. Nazarında sâbit ise vahdet-i vücûdu şerik-i vücûdla kâil olmuş olursun. Tevhîdde şirk, şirkte tevhîd olmaz. Bu âlem külliyyen, nazarında san'at-ı asliyesi olan fenâsına rücû' etmeli, mâlikiyyetini evvelâ görmelisin. Ba'dehû melekût âlemi ki misâl-i mutlaktır ve ervâh âlemi zuhûr eder. O dahi fânî olmalı. Ba'dehû hakâyik-i külliyyesinin yekdiğerinden temyîziyle vâhidiyyet-i sıfâtiyye mertebe-i cami'ini olan hakîkat-ı Muhammediyye imdâdıyla o hakikat zuhûr eder ki, mertebe-i ehadiyyet-i Zât'a mir'âttir, mirâtullahtır. Ba'dehû ehadiyyet-i küll'de hakâiki külliyyenin istihlâkini müşâhede ederek meşhûdda fânî olmalı.

وَاللّٰهُ غَالِبٌ عَلٰٓى اَمْرِهٖ

"Vallâhu gâlibun alâ emrihi*", "Allah Teâlâ iradesini yerine getirmekte her zaman mutlak galiptir"* (Yûsuf, 12/21) sırrınca tecellî-i ehadiyyet'in cemi' merâtibe gâlip ve hâkim ve

وَهُوَ القاهر فوق عباده

*"*Ve hüve'l-kâhiru fevka ibâdihi*", "O, kullarının üzerinde mutlak gâlibdir"* (En'âm, 6/18) sırrıyla mütecellî olduğu makâm-ı hayrette müşâhede olunup nûr-i şems'te cemi-'i zerrâtın makhûr olduğu gibi, cemi-'i nücûm-i ta'ayyünâtın söndüğü gibi, ilimden ma'lûmuna, nûr-i zâtından san'atına olan ta'alluk feyzinle fenâ-fillahta bekâ-billah'la fenâ-

ender fenâ'dan sonra hakîkat-i, sırr-ı vahdet idrâk olunur. O makâm kâle gelmez, tefhîm olunmaz, lisân kelîl, göz alîl, Hakk'a Hakk delil olur. Ayân beyândan müstağnîdir. Hakk'ın vücûduyla mevcûd, Hakk'ın şühûduyla şâhid, Hakk'ın san'atıyla muttasıf, Hakk'ın ef'âliyle fâil olunur. Hakîkî mevsûf, hakîki mevcûd, hakîkî Hakk olduğunu bilâ-idrâk idrâk eder. El'aczü an derki'l-idrâki, idrâkün ve'l-bahsü an zâti'l-ilâhi işrâkün *"Acizlik idrakin idrâk edilmesi idrakidir ve Allahîn zatından bahis ise şirktir"* buyurulduğu gibi mümkinâtın dünyâ âhiret berzâh-ı küllî mevcûdâtın adem-i asliyesini, Vâcibü'l-Vücûd'un zât, sıfât, ef'âl esmâ i'tibâriyle mevcûd ve mevcûd-i ezelî, ebedî, lâ-yezâlî, lem-yezelî, lâ-misâlî, zü'l-celâli ve'l-cemâli ve-l-kelâmi ve'l-ikrâmi olup, kerem-i inâyeti her zerreyi esmâ san'ât i'tibâriyle aks eden tecellîden başka bir cihete vücûdiyyeti olmayıp o cihette Hakk'a râci' kemâlat olunup sûretleri adem o kemâlat-ı ilâhiyyeyi göstermek için ne var ne yok, hem var hem yok, yokluğunu zâtü'l-mekân i'tibâriyle ki imkânın aslında adem asıldır. Varlığı kabz-ı sıfât, ef'âl ve esmâ i'tibâriyledir ki, Vâcib'in aslında vücûd asıldır. Ne gibi; meselâ güneşin şedde-i tavırlarıyla güneşden bir hatt-ı müstakîm olarak reşate-i nûr mün'akis olur. O hatt-ı müstakîm var görünür. Güneşten zuhûr i'tibâriyle bilhâle yoktur. Velâkin güneşin mevcûd ziyâsından mün'akis olmak i'tibâriyle var gibi göründüğü hâlde, bu hakîkatte vücûd-i müstakil ile yok olduğu gibi mümkinâtta bu kıyasladır. Lâkin bu hakîki Hakka'l-yakîn bulmak akılla fikirle, nazar-i hâdis, ta'akkul-i kusûrla bulunmaz. Bulunsa kimse dalâlette kalmazdı. Evvelce takrîr ettiğim gibi, mertebe mertebe sülûka girdikten sonra, etvâr-ı letâifi teberri ba'dehû ef'âl-i sıfât-ı zât mertebelerinin def'i ikâmeti tecellîleri keşf olur. Ba'dehû nice bin deryâ-yı nûrânî nâ-mütenahî gibi müberred ubûrla fenâ-ender-fenâ'dan sonra, hakikat-i Muhammediyye'nin imdâd-ı feyz verâsetiyle ve o hakîkatte fânî bakî olmakla müyesser olur. Zâhirde bâtında sırr-ı Hû'dan inhirâf edenler, merâtib-i sülûktan bî-haber, alâmât-ı tecellîden gâfil, her mertebenin alâmât-ı mahsûsalarını isbât-ı vücûd etmemiş, deryâ-yı nûr-i esmâdan galebeye esmâ ile geçmemiş, deryâ-yı nûr-i ef'âl ve sıfâttan cezbe-i sıfâtla mürûr etmemiş, deryâ-yı nûr-i zât'ta istihlâk ile müstehlek olmamış,

اَللّٰهُ نُورُ السَّمٰوَاتِ وَالْاَرْضِ

*"*Allâhu nuru's-semâvâti ve'l-ardi*", "Allah semâvâtın ve arzın nûrudur"* (Nûr, 24/35) sırrına vâsıl olmamış kimse sefîne-i nûr-i verâsetten mahrûm dür-dâne-i cevher "küntü kenzen" esrârına mümkün değil vâsıl olamaz. Akılda mukayyed, sözde mu'tâd, sâhil-i bahr-i vahdetten dûr, envâr-ı vahdetle vuslattan mahcûr olur da kimi fenâsı nûru'l-vücûd makâmına nâil olamadığı için vahdet-i vücûd yoktur, vahdet-i şühûddur diyerek kendi nâkıs makâmını ta'yîn eyler. Kimisi de vahdet-i vücûd vardır diye cemi' ma-sivâyı bilâ-hâle gördüğü hâlde muhakkıkîn verâsetini mukallidlikle ömrü geçer. Bu makâm ekmel-i kümmel bulunup, düstûr-i verâset üzere;

وَجَاهِدُوا فِي اللّٰهِ حَقَّ جِهَادِه

*"*Ve câhidû fi'llâhi hakka cihâdihi*", "Allah uğrunda nasıl cihâd etmek gerekiyorsa, öyle cihâd edin!"* (Hâc, 22/78) emriyle mücâhede-i hakikiye ile kat'-i merâtib edilerek nâil-i metâlib olunur. Yoksa

وَالَّيْلِ اِذَا يَغْشٰى

"Ve'lleyli izâ yağşâ", "*Yemîn olsun (karanlığı ile herşeyi) örttüğü zaman, leyl'e (geceye)!*" (Leyl, 92/1) sırrıyla zulmet gezer tabiat-ı unsûrîye varlığı külliyetle zâil olmadıkça

وَالنَّهَارِ اِذَا تَجَلّٰى

"Ve'nnehâri izâ tecellâ", "*Ve açılıp ağardığı zaman, gündüze!"* (Leyl, 92/2) sırrıyla şems-i ezelden tulû' ve işrâk eden nûr-i Zâtın cemî' burûc-i ta'ayyünât-ı esmâ, san'ât, ef'âle gâlib ve mütecellî ve kâhir olduğunu zatü't-ta'ayyün hakka't-ta'ayyün tecellîsine nâil olamaz.

اللهم بحرمة ذاتك وصفاتك و افعالك و اسمائك و مراتب تجلياتك، افن مراتب تعيننا بمراتب انوار سبحانك، وابقنا يا جليل، يا كبير، يا على، يا عظيم، المطالب اسرار غيب ذاتك يا ظهور كشاد واصحابهم و يا الله؛ وصلى و سلم على اتم دائرة العالمين. اتباعهم و اوليائهم و المؤمنين؛ الحمدالله رب

“Allâhümme bi-hurmeti zâtike ve sıfâtike ve ef’âlike ve esmâike ve merâtibi tecelliyâtike, ifni yâ merâtibe te’ayyüninâ envâri sübhâneke, ve-bkana’l-merâtibe esrâri gaybi zâtike yâ Celîlü, yâ Kebîru, yâ Aliyyü, yâ Azîmü, yâ Allah; ve salli ve sellim alâ etemmi dâireti zuhuri küşâdi ve ashâbihim ve etbâ’ihim ve evliyâihim ve’l-mü’minîne; El-hamdü lillâhi rabbi’l-âlemîn”

Kutbü’l enfüs ve-l-âfâk, âşıklar yolunun imâmı ve tarîk-i uşşakî mürşid-i âzam, Şeyh Abdullah Salâhî kaddese sırrahul kudsî âli bir nutkunda şöyle der:

Hâlvetî Bayrâmî ve Sâ’dî Rıfâî Kâdirî
Nakşibendî Mevlevî ve Gülşenî Uşşâkî

Mağfirete muhtaç, Müellif-i Evrâdü’l-Mukarrabîn, Şeyh Abdurrahman Sâmî Niyâzî-i Mâğnisevî Sarîhan li-mısrâ’ihi’l-azîz der ki:

Hâlvetîyem kesretim vahdet ile pinhân olur
Celvetîyem vahdetim kesret ile ummân olur

Kâdirîyem sırr-ı kudret sırrıma eyler zuhûr
Nakşbendem nakş-i kalbim 'Külle yevmin' şân olur

Şâzelîyem kim harîm-i hazret-i seyyâreyem
Bedevîyem feyz-i vahdet feyzime feyzân olur

Hem Rıfâîyem bana semm-i nüfûs etmez eser
Sırr-ı Sa’dîyem sa’âdet rûh u kalbe kân olur

Câmi-i nât-ı celâl vasf-ı cemâl Bayrâmîyem
Sırr-ı Bektâşem dilimde on iki seyrân olur

Sünbilîyem sünbilistân-ı hakîkatdır dilim
Sırr-ı Şa'bânem ki cezb-i Hakk'a dil mestân olur

Mevlevîyem kim külâh-ı istikâmet lâbisem
Ravza-i hadrâ-yı dil, dil-besteye atşân olur

Hatm-i esmâ merkez-i sırrım Bektâşi Velî
Gülşen-i vâhid-i ehâd cem'-i samed bürhân olur

Behcetîyem cem'ile fark kâbına kavs olmuşam
Lâ-mekân sultânın aşkında dil nâlân olur

Feth edip sırr-ı Sinan'la kal'a-i kâf-ı kesretin
Şems-i Nûreddin'de dil, şerefinde ufk-ı cân olur

Almışım bu nisbeti şeyhim Şücâaddîn'den
Nisbet-i kudsiyyesi mecmuâ-'i pîrân olur

Cümle pîrân sırrını Sâmî Niyâzî bir bilüp
Pîr-i Uşşâkîde bul aşkı, bulan hayrân olur.

Bi-himmet-i pîrân, el-fâtiha.